

92 - 167

Ի. ԵԼՎԻՆ

Յ Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ն
Յ Ե Վ. ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԿԻՆԸ
ՍԱՀՄԱՆԻ ՄՅՈՒՍ ԿՈՂՄՈՒՄ

-91- -167-

14/SEP 2017

Ի. ԵԼՎԻՆ

61.396

ՅԵԿԵՂԵՅԻՆ
ՅԵՎ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԿԻՆԸ
ՍԱՀՄԱՆԻ ՄՅՈՒՍ ԿՈՂՄՈՒՄ

Փարթիան. Յեղիագարյան

Սոցիալ. Փարախյան

ՊԱՊԱԿԱՆ «ՆՎԵՐԸ ՅԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՏՆՏԵՍՈՒ-
ՀԻՆԵՐԻՆ» ՆՈՐ ՏԱՐՎԱ ԱՌԹԻՎ

1931 թվականի նոր տարվա նախորդ գիշերը հոռմե-
յական պապ Պիոս XI հրապարակեց իր նոր գրվածքը
«Քրիստոնեական ամուսնության մասին»: Այդ գրք-
վածքը, վոր յեկեղեցական լեզվով կոչվում է հնցիկ-
լիկ, մի մեծածավալ աշխատութիւնն է, միջակ գիրք
ունեցող գրքի 50 հջով: Ենցիկլիկի հրապարակ դալը
գրեթե ամեն տեղ սենսացիա առաջ բերեց—այն աստի-
ճանի վայրենի թվաց նրա բովանդակութիւնը:

Յեկեղեցու ուսմունքը կնոջ մասին բավական լավ
հայտնի յե. այստեղ է և՛ «կինը թող վախենա իր ա-
մուսնուց», և՛ «կանայք հնազանդ յեղեք ձեր ամուսին-
ներին, ինչպես տեր աստծուն», և՛ «վոչ թե այր ա-
մուսինն է ստեղծված կնոջ համար, այլ կինն է ստեղծ-
ված այր ամուսնու համար». այստեղ են նաև այնպիսի
խմատուն ասացվածքները, ինչպես՝ «մի՛ թե կինը եա-
րող է վորևէ խելոք բան ասել» և՛ «ձեր կանայք յեկե-
ղեցիներում թող լուռ լինեն, վորովհետև նրանց թույլ
չի տրվում խոսել, այլ՝ հնազանդ լինել»: յեկեղեցու
ամենավերջին հայրերը կնոջն անվանում էյին և՛ «մեղ-
քի անոթ», և՛ «գոթիքի դարպաս», և՛ «արագ աճող
վորում», և՛ «լծի համար ծնված», և՛ «սատանայի գոր-
ծիք» և այլն և այլն:

Այս ամենը վաղուց հայտնի «ճշմարտութիւններ»
են և ալիքան հին, վոր արդեն՝ ինչպես հարկն է, մաշ-
վել են նույնիսկ իրեն՝ յեկեղեցու ծոցում: Յեվ ահա
դարիս է XX դարի խավարամոլների գլուխը և նորո-
գում, մի քիչ սրբում—մաքրում, բայց հիմնականում
հաստատում է յեկեղեցու այդ կանոնները կնոջ մասին:

Պետհրատի տպարան
Գլավլիտ 7006 (բ)
Հրատար. № 1958
Պատվեր № 6350
Տիրած 4000

1-27 6597

Յեւ, իհարկեւ, հռոմեական պապը չեր լինի այն, ինչ վոր է՝, այսինքն՝ կապիտալի գործակատար, իմպերիալիզմի ազենատ չեր լինի, յեթե իր հրամաններով չողներ խեղդելու աշխատավորներին և ամբասցնելու կապիտալիստական հասարակարգը։ Յեւ իսկապես ամբողջ ենցիկիկը—առաջին տառից մինչև վերջինը—զրկելի, սրտախառնության հասցնելու չափ սիրո, բարիքի, աստծու և մարդկության մասին մեղրածոր ֆրագների ծածկուելով սոցիալալոր մասսաների վրա՝ ընդհանրապես և՛ գլխավորապես կանանց վրա, անողոր արշալանք գործելու փող է փչում։

Յնցիկիկի հիմնական դրույթները հետեյալին են հանդում¹⁾։

«Ընտանեկան կյանքը յենթադրում է այր ամուսնու իշխանությունը կնոջ և յերեխաների վրա և կնոջ պարտատեղամ հպատակությունը, կանխական հնազանդությունը այր ամուսնուն, ինչպես վոր այդ մասին ասում է առաքյալը. «Կանայք թող հնազանդ լինեն իրենց ամուսիններին, ինչպես իրենց տիրոջ։ Վորովհետեւ այր ամուսինը կնոջ գլուխն է, ինչպես վոր քրիստոսը յեկեղեցու գլուխն է» (Թուղթ յեփեսացոյ, V, 22)։

Ամուսնական դաշինքն անխղի յե. այդ մասին ինքը քրիստոսն է ասում չափազանց յեռանդալին. «Ինչ վոր աստված միավորել է, մարդը չպետք է բաժանի» (Մատթ. XIX, 6) և ապա. «Ամեն վոր, ով արձակում է իր կնոջը և ուրիշ կին է առնում, չնանում է (անառակություն է անում) և ով վոր արձակված կնոջն է առնում, նա յեւ է չնանում» (Ղուկ. XVI, 18. Մատ. XIX, 9)։

Ամեն մի ամուսնություն, վորի մեջ ամուսինների քմահաճույքի շնորհիվ նոր կյանք զարթեցնելու ակտը

1) Նա այնքան ցայտուն և հետաքրքրական է, վոր մենք թույլ ենք տալիս մեզ մի շարք քաղվածքներ առաջ բերելու նրանց։

զրկվում է իր բնական ուժից, աստծու և բնության ուրենքի խախտումն է. իսկ ով այդպես է վարվում, ծանր մեղքով արատավորում է իր խիղճը։

Յերբմն դանազան պատճառարանություններ են բերում ամուսնությունն աղպես ի չար գործ դնելու պաշտպանության համար (հղիության նախադրուցում)։ Իսկ սուրբ մայր-յեկեղեցին չափազանց չափ գիտե այն իսկական վտանգները, վորոնք սպառնում են մոր առողջությանն ու կյանքին և խորապես կարեկցում և նրանց։ Ո՞վ կարող է նրանց մասին մտածել առանց ներքին կարեկցության։ Բայց միայն ամենողորմ աստվածը կկարողանա վարձատրել նրան այն բոլոր նեղությունների փոխարեն, վոր նա հանձն է առնում, վորպեսզի իրագործի իր մայրական բոլոր պարտականությունները։ Նա կվարձատրի նրան հավիտենական կյանքում լիուլի չափով։

Խորապես ցնցում են մեզ նույնպես այն ամուսինների դանդաղները, վորոնք՝ դառն աղքատության ճնշման տակ յինելով, հաղիվ թե գիտեն, թե ինչպես պետք է զատիարակեն իրենց յերեխաներին։

Բայց չի կարելի յերեակայել մի այնպիսի դրություն, վորի մեջ ամուսինները չկարողանային աստվածային վորդորմությամբ հավատարիմ մնալ իրենց պարտականությանը և սահապանել իրենց ամուսնական փողջախուհությունը այդ խախտուակ արատից։ Վրմանք պնդում են նույնպես, թե մայրը և հայրը իրավունք ունեն կարճելու յերեխայի կյանքը մոր արդանդում։

Մենք արդեն բացատրեցինք, թե ինչպես խորապես կարեկցում ենք, վոր մի մոր համար նրա մայրական պարտականության կատարումը կապված է նրա առողջության համար կամ նույնիսկ նրա կյանքի համար մեծ վտանգի հետ։ Բայց բնության մեջ ինչպիսի բավարար արդարացում կարող է յինել անմեղ եյակին ուղղակի սպանելու համար։ Ի՞նչպիսի էլ իր աղնիվ կոշման և փառքին անարժան կհանդիսանա, յեթե բուժելու պատրվակով կամ սխալ հասկացված կարեկցու-

թյունից յերկուսից մեկի սպանությունն և կատարում...

Բոլոր նրանք, ովքեր ձգտում են մշտելով ծածկել ամուսնական հավատարմության և վողջախոհության փայլը, — դրանք այն ստանուն ուսուցիչներն են, վորոնք պատրաստ են ցնցելու կնոջ դեպի իր ամուսինն ունեցած հավատարիմ և հարգական հնազանդության հիմունքները: Նրանք եմանսիպացիան (աղատագրությունը) յերեք տեսակի յեն բաժանում. «սոցիալական», «անտեսական», «ֆիզիոլոգիական» աղատագրություն: Ֆիզիոլոգիական եմանսիպացիա յեն ընդունում այն, վոր կնոջը իրականաբար իրավունք է տրվում իր հայեցողությամբ խուսափել այն բնական պարտականություններից, վորոնք բղիթում են նրա՝ վորպես կնոջ և մոր, բնությունից: Տնտեսական եմանսիպացիան, ասում են նրանք, պետք է կնոջն իրավունք տա ասանց այր-ամուսնու համաձայնության և մինչև անդամ հակառակ նրա կամքի իր սեփական զբաղմունքն ունենալու, ինքնուրույն կերպով վարելու իր դորներն ու ձեռնարկումները, ինքր կառավարելու նրանց: Վերջապես սոցիալական եմանսիպացիան ուղղում է աղատել կնոջը ընտանեկան պարտականությունների նեղ շրջանից և յերեխաներին ու ընտանիքին վերաբերող հոգսերից նրա համար, վորպեսզի աղատություն տա նրա բնածին հակումներին և վորպեսզի նա կարողանա նվիրել իրեն ուրիշ պրոֆեսիաների և զբաղմունքների, վորոնց թվում նաև հասարակական գործունեություն:

Սակայն, այս ամենը բնավ կնոջ իրական աղատագրություն չեն հանդիսանում. այս ամենը դուրկ է բանաստեղծականը պատասխանող և վայել այն աղատությունից, վորը համապատասխանում է կնոջ և ամուսնու սրտազան պարտականություններին: Այդ կեղծ աղատություն է, այդ հակաբնական հավասարեցումը աղամարդու հետ մեծագույն վնաս է պատճառում կնոջն իրեն:

Մենք բավականաչափ քաղվածքներ առաջ բերեցինք, բայց մենք առաջ չբերեցինք մեկ տասնեորդե մասն անգամ այն «դեղեցիկությունների», վորոնք լսմբված են այդ ենցիկլիկի մեջ: Բայց ի՞նչ է նշանակում այդ, յեթե զտենք իսկական տերտերական ճիշդ վիթական մշուշից:

1. Կիրը և յերեխաները պետք է յենթարկվեն այր-ամուսնուն և հորը: Կիրը այր-ամուսնու ստրուկն է:

2. Հղության ամեն մի նախագգուշացում, ինչ էլ լինեն նրա վաստակումները — մոտիվները, — մեղք է, հանցագործություն է, ուստի և ամենակտուրկ կերպով արգելվում է:

3. Ճիշտ այդպես էլ արգելվում է արորտը — վիժեցումը: Վաչ մի սոցիալական, առողջապահական նրկատառումներ և պարգապես մոր առողջության և կյանքի խնդիրներ ուշադրության չեն առնվում: Ամեն ինչ «ի ձեռս աստուծոյն»:

4. Իսկ յերե ամուսինները քույր կտան մման բան, այդ պետքում պետությունը պարտավոր է՝ ինչպես հայկն է, պատժել «հասցագրություն», «սարսապաններին», նրանց քվում նաև բժշկին:

5. Ամեն մի սոցիալական, տնտեսական, քաղաքական և ուրիշ ազատություն կնոջ համար՝ չի բույլաստվում:

6. Ամուսնալուծությունն անպայմանորեն արգելված է. պետությունը պետք է պատժի այս որեմէջ խախտողներին:

7. Ամեն մի կնոջ ծայրագույն պարտականությունն է հնազանդ լինել յեկեղեցուն, պապին և իշխանավորներին:

8. «Իրատունեական» ամուսնությունը. այսինքն՝ այն ամուսնությունը, վոր հիմնված է այս բույլ ուրեմներին պահպանության վրա, պետության պարիսպն է, և նրա խախտումը «բաց է անում դարպասները պետական հեղաշրջումների և հասարակական ու մասնավոր կյանքում տեղի ունենալիք մեծագույն հանցագործությունների առաջ»:

9. Քրիստոնեական ամուսնության հիմքերի հիմ-
քը բազմապալու գործն է. «առնեցեք և բազմացեք»:

10. Յեկեղեցու և պետության աշխատակցությու-
նը գոյություն ունեցող (կապիտալիստական) իրավա-
կարգի անխորտակելիության յերաշխիքն է:

Ենցիկլիկը բացառիկ պարզությամբ ցույց է տա-
լիս, Վոր յեկեղեցին կապիտալի ծառայութեանն և նը-
վիրված: Պապական թղթի հիմնական խնդիրներից
մեկն է՝ ոգնել կապիտալին կնոջը ծննդական մեքենա
դարձնելու, Վորը անընդհատ թնդանութեային միս մա-
տակարարներ իմպերիալիստներին դալիք պատերազմ-
ների համար, — իսկ, ինչպես հայտնի յե, ծննդարե-
րութեանն Արևմուտքում շարունակ իջնում է ու իջ-
նում և արդեն սպառնում է մի շարք պետութեանների
այլասերման:

Նրա յերկրորդ խնդիրն է — կանգնեցնել կապիտա-
լի յերկրների բանվորուհու և աշխատավոր զեղջկու-
հու շարունակ աճող հեղափոխականացումը և Վոչ մի-
այն սնջատել նրան հեղափոխական պայքարից, Վորին
նա հետզհետե ավելի աշխուժորեն, ավելի յեռանդուն
կերպով է մասնակցում, այլև՝ ի դեմս նրա, պաշտպա-
նել ռեակցիայի ամբողջունը կենցաղում, բարյերը —
ամբարտակը — հեղափոխական շարժման դեմ: Յեվ՝
թեպետ պապը կեղծավորաբար դեմ է արտահայտվում
կանանց հետզհետե աճող ներգրավմանը արտադրական
կյանքի մեջ (այդ մասին հենց այժմ մենք կխոսենք),
նա շատ լավ է հասկանում, Վոր կապիտալը չի հրա-
ժարվի կանացի եժան աշխատանքի շահագործումից՝
հանուն քրիստոնեական իդեալների: Սակայն, նա մի-
աժամանակ տեսնում է, Վոր այդ ներգրավումը տա-
նում է դեպի նրա դասակարգային ինքնադիտակցու-
թյան տնումը: Յեվ ահա պապական ենցիկլիկը հենց
կոչված է կանգնեցնելու, ձգձգելու զարթնումի այդ
պրոցեսը:

Ենցիկլիկում հրապարակ է դալիս նույնպես կա-
պիտալի գորեղագույն ձգտումը կնոջը՝ Վորպես ապա-

զայի պրոլետարների մորը, ամբողջովին տիրելու,
Վորպեսզի նրա միջոցով դաստիարակեն նաև նրա յե-
րեխաներին կրոնի, հնազանդութեան և խոնարհութեան
Վոգով:

ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԿԻՆԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՍՏՐԿՈՒՀԻՆ Ե ՅԵՎ
ԻՍՊԵՐԻԱԼԻԶՄԻ ԹՆԴԱՆՈՒԹԻ ՄԻՍԸ

Պապի յերւյթը «կանանց ճակատում» բուրժուա-
լիայի և տերտերականութեան ընդհանուր արշավանքի
բազմաթիվ դրոշներից մեկն է միայն Արևմուտքի աշ-
խատավոր կնոջ վրա: Նա որհնում է այն ամենադա-
ժան շահագործութեանը, Վորին կապիտալիստները
յենթարկում են աշխատավոր կնոջը. նա ձգտում է ող-
նել նրանց ավելի պինդ քաշելու պարանի ողակը նրա
Վրի շուրջը:

Համաշխարհային պատերազմը և ապա կապիտա-
լիստական ռացիոնալացումը Արևմտյան Յեվրոպայի և
Ամերիկայի յերկրներում ճանապարհ բաց արին կնոջ
առաջ դեպի արտադրութեան այնպիսի ճյուղերը, Վո-
րոնք առաջ գրեթե անբաժանելիորեն պատկանում է-
յին սղամարդուն, ինչպես՝ որինակ, մետաղագործա-
կան, մեքենաշինարարական, ավտոմոբիլային արտա-
դրութեաններն են, չխոսելով արդեն զրառնյակային
և դանադան ծառայութեանների աշխատանքի մասին:

Ինչ-Վոր մի նշանավոր փաստ հաղորդեց Դետրոյտի
Փորդի դործարանի կոմունիստական բլիթի «Փորդ Ու-
որկեր» լրագիրը:

Մի բանվոր, Վոր մի շարք տարիներ ծառայել էր
Փորդի մոտ և որական 6 դուլար 80 սենտ աշխատա-
վարձ ստացել, արձակվեց նրա համար, Վոր «հասակի
լիմիտին» հասավ — 40 տարեկան դարձավ, յերբ «բա-
րերար» Փորդը լիմիտի պես քամված բանվորին դուրս
է չպրտում: Նա Վոչ մի տեղ աշխատանք գտնել չկա-
րողացավ: Այն ժամանակ նրա կինը գնաց Փորդի միև-
նույն դործարանը և ընդունվեց այն աշխատանքին,

վոր կատարում էր նրա ամուսինը, գալլիկոնով—բուր-
ղուլով— ծակելու աշխատանքը դադարեց վրա,
բայց... կես աշխատավարձով: Վոր այդ փաստը ամե-
նեին միակ փաստը չե, կարելի չե դատել թեկուղ հենց
նրանով, վոր Դեպորտյա քաղաքը կատակով սկսեց կոչ-
վել « Sh Town » (Sh — նա, Town — քաղաք): Ա-
րեմուտքի և Ամերիկայի բանվորական թաղերում հե-
տըհետեւ ավելի հաճախ և պատահում այսպիսի տեսա-
րան. դեռ վոչ ծեր, մեծ ստաժ ունեցող, վորակյալ
բանվոր այր-ամուսինը չուկա չե գնում ուտելիք գնե-
լու, հաշ և պատրաստում և յերեխաներին և պահում
այն ժամանակ, յերբ կինը կանգնած և նրա խոլ դադ-
դյաճի առաջ և հենց նրա գործն և կատարում, բայց
ոռճկի կեսն և ստանում:

Սակայն, համաշխարհային ճգնաժամի և հրեշա-
վոր չափերի հասնող հակալական գործադրվության
ներեւ յրժանում շատ միլիոնավոր բանվորական ըն-
տաններում չեն աշխատում վոչ այր-ամուսինը,
վոչ՝ կինը:

Ֆրանսիայում դեռ պատերազմի նախորդակին կա-
նանց աշխատանքը աշխատանքի ընդհանուր մասա-
յում 20 տոկոսից ավելի չե կազմում. 1930 թվակա-
նին այդ տոկոսն արդեն 40 թվանշանով եր արտա-
հայտվում: Մոտավորապես այդպիսի յերեուլթ վեր-
ջին տարիներում նկատվում և նաև Անգլիայում, Գեր-
մանիայում և Չեխո-Սլովակիայում:

Գաղութային և կիսագաղութային յերկրներում
պատկերը նույնն և: Շանհայում, որինակ, կանայք
արդյունաբերության մեջ աշխատող բանվորների 50
տոկոսն են կազմում: Կամ՝ վերցնենք Լատինական Ա-
մերիկայի արագ ինդուստրացող յերկրներից մեկո—
Ուրուգվայը: Դեռ միքանի տարի սրանից առաջ կնոջ
աշխատանք բոլորովին չե կիրառվում սառած մսի
արդյունաբերության մեջ, վորը գրեթե գերիշխող եր
յերկրի տնտեսության մեջ. ներկայումս արդյունաբե-

րության այդ ճյուղի մեջ զբաղված բանվորների 33
տոկոսը կանայք են կազմում:

Կանանց աշխատանքի միջնաբերդը դարերից ի վեր
համարվում եր մանածագործական, ծխախոտի և մա-
սամբ սնունդի արդյունաբերությունը: Մյուս ճյու-
ղերում կանանց աշխատանքը չափազանց համեստ տեղ
եր գրավում: Այժմ դրությունը արմատապես փոխ-
վեց: 1907—1925 թվականների ընթացքում կին-բան-
վորուհիների թիվը Գերմանիայի քիմիական արդյու-
նաբերության մեջ մեծացավ 78 տոկ., կաուչուկի ար-
դյունաբերության մեջ— 200 տոկ., մեքենայինարա-
րականի մեջ— 475 տոկ., վերջապես ելեկտրականի
մեջ— 500 տոկ.:

Ֆրանսիայում 1914—1929 տարիների ընթացքում
բանվորուհիների քանակը քիմիական արդյունաբերու-
թյան մեջ աճեց 17 տոկ., հասնելով 200-000 մարդու,
յղալի չափով առաջ անցնելով տղամարդու աշխա-
տանքի համապատասխան աճումից այդ արդյունաբե-
րության մեջ:

Մի չափազանց հետաքրքրական յերեուլթ նշենք.
կապիտալը կնոջը ներս և քաշում այնպիսի ճյուղերի
մեջ, ինչպիսիք են ավիաչինարարությունը, պայթու-
ցիկ նյութերի արտադրությունը և՝ ընդհանրապես,
ոգտական արդյունաբերությունը: Պե՞տք և արդյոք
մատնանչել, վոր այդ փաստը կապիտալիզմի սպառա-
զինման ընդհանուր սխտեմի անկապտելի և չափա-
զանց ելական մասն և հանդիսանում: Բուրժուազիան
ուզում և հնարավորություն ունենալ պատերազմի մո-
մենտում տղամարդը սլոյնտարիատին խրամատները
չսլոյնելու, առանց վնաս հասցնելու արդյունաբերու-
թյանը, դադարեցնել առաջ փոխարինելով նրան արդեն
նախապատրաստված կանանց պահեստիներով:

Միտեսակ աշխատանքի համար կինը զղալի չա-
փով պակաս աշխատավարձ և ստանում, քան տղա-
մարդ-բանվորը:

Այդպես և կապիտալիստական կարգի հին և նո-

քանիտեղի որնեքը: Կինը՝ տղամարդու կոնկուրենտն է աշխատանքի մեջ. նա եժան ուժի սրահեստն է:

Լեհական բանվորուհին, վորպես կանոն, ստանում է տղամարդու առանց այն եւ աղքատիկ աշխատավարձի 60 տոկոսից վոչ ավելի: Մանածագործական արդյունաբերութեան մեջ տղամարդը որական 6-ից մինչև 9 դրոսի աշխատավարձ է ստանում (1 դրոսին 20 կոպեկ է), բանվորուհին— 3-ից մինչև 5 դրոսի: Գյուղատնտեսական բանվորուհին Լեհաստանում որական 1,7—2,5 դրոսի աշխատավարձ է ստանում, աշխատավորը—2—4 դրոսի:

Փրանսիայում կնոջ աշխատավարձի մակարդակը արտադրանքի հավասար քանակութեան եւ միակերպ կնոսնսիվ աշխատանքի դեպքում հավասար է տղամարդու աշխատավարձի մակարդակի 56 տոկոսին, Գերմանիայում— 61,1 տոկոսին, Փաշտական Իտալիայում— 46 տոկոսին: Միացյալ Նահանգներում, Նյու-Յորքի նահանգում այդ տոկոսը հավասար է բանվորի աշխատավարձի 50,4 տոկոսին, Ալստրալիայում— 53,6 տոկոսին, Ճապոնիայում— 36,7 տոկոս, Չինաստանում— 22,5 տոկոսին: Բայց այս արդեն սովորի սահմանն է, յեթե վոչ սովն՝ ինքը: Համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամը, վորի ամբողջ ծանրութեւնը կապիտալիստները ձգտում են զցել աշխատավորների ուսերը վրա, եւլ ավելի դաժանորեն վատթարացրեց բանվորուհիների դրութեւնը: Հրեշտավոր դործադրութեւնը անխնայորեն հարվածում է բանվորուհուն, կրկնակի, յեռակի յե հարվածում բանվորուհուն, տան տնտեսուհուն, մորը:

Կնոջն արդյունաբերութեան մեջ ներդրավելով, վճարելով նրան տղամարդկանց առանց այն եւ աղքատիկ աշխատավարձի $\frac{2}{3}$, կապիտալիստը անագորույն դաժանութեամբ չահագործում է նրան, ոտիպելով իր մասսայովն անկաղմակերպ բանվորուհուն միշտ եւ ամեն տեղ 8 ժամից ավելի աշխատելու:

Ամերիկական աշխատանքի միւնիստրութեան կից

կանանց բյուրոյի տվյալներով, վորը հետազոտել եր 13 նահանգներում 1709 ձեռնարկութեւնների մեջ աշխատող 162.792 բանվորուհու, վորի 20 տոկոսից վոչ ավելին որվա մեջ զբաղված է 8 ժամ, մոտավորապես 15 տոկոսը— 8-ից մինչև 9 ժամ, իսկ բանվորուհիների 65 տոկոսը զբաղված է ամբողջ որվա մեջ 9-ից մինչև 12 ժամ եւ եւլ ավելի:

Ճապոնական բանվորուհիների աշխատանքին վերաբերող վերջին տվյալներով՝ որական մինչև 8 ժամ աշխատում է բոլոր կին-բանվորուհիների ընդամենը միայն 4,6 տոկոսը, մինչև 9 ժամ— 7,4 տոկոսը, մինչև 10 ժամ— 28 տոկոսը, 10-ից մինչև 12 ժամ— 55 տոկոսը, 12 ժամից ավելի— 5 տոկոսը:

Յեվրոպական մի շարք դիսավոր յերկրներում— Անգլիայում, Փրանսիայում, սկանդինավյան յերկրներում— ձեւակներեն դոյութեւն ունի 8-ժամյա բանվորական որ. բայց նա այնքան հաճախ է համառորեն է խախտվում, վոր միշտ եւ ամեն տեղ պարզ կեղծիքի— Փիկցիայի— յե հանգում: Այդպես է դրված դործը նախ եւ առաջ Գերմանիայում, վորտեղ թղթե 8-ժամյա որը վաղուց դարձավ 9—10-ժամյա: Լեհաստանի մասին աշխատանքի տեսուչ Կրախելսկայայի հեղինակավոր վկայութեւնը կա, վորը հայտարարել է, թե «Լոձի մանածագործական Փարբիկաների մեծ մասի մեջ ճաշելու համար ընդմիջում չկա, ճիշտ այդպես եւ չկա 8-ժամյա բանվորական որ»:

Կատաղի աղիտացիա տանելով ծննդաբերութեան բարձրացման համար, վիժեցումների համար պատիժներ տալով, պրոլետարական կնոջը ծննդաբեր մեքենա դարձնելով, կապիտալը միաժամանակ միւնիստի յե հասցնում հողացողութեւնը հղութեան եւ սնուցման չըջանի մասին, վորովհետեւ այդ թանգ է նստում, վորդ արժի: Ծիշտ է, մի շարք պետութեւններում դանազան տեղութեամբ արձակուրդներ են սահմանված նախքան ծնունդը եւ ծնունդից հետո, սակայն պարապուրդ ժամանակի վճարումն ամբողջապես կամ մաս

Պակի չափով կտրելու մասին բերվող մեկնությունը բուրժուազիայի այդ «առատաձեռնությունները» է չլիք և դարձնում :

Առանձնապես պետք է նշել կապիտալիստական ռացիոնալացման աղբյուրությունը կնոջ որդանիղմի վրա: Համբուրգի ժողովրդական առողջապահության գերատեսչության ղերեկտոր, գերմանական բուրժուական սրտֆեստր Շվարցի վկայությամբ, ինդուստրիալ բանվորուհիների մեռած-ծնված յերեխաների թիվը ներկայումս միջին հաշվով հինգ անգամ ավելի յ աղ-գարնակչության մյուս դասակարգերում մեռած-ծն-վածներն թվից: Այնուհետև Գերմանիայի բանվորու-հիների մեջ տուբերկուլյոզով հիվանդացողների քա-նակը վերջին յերկու տարվա ընթացքում մեծացել է 88 տոկոսով: Այդ բանն ուղղակի արդյունք է աշխա-տանքի հսկայական ինտենսիֆիկացիայի և կենսական մակարդակի ընդհանուր իջեցման՝ կապիտալիստական ռացիոնալացման պայմաններում: Նրա մյուս ար-դյունքն է հանդիսանում դժբախտ ղեպղերի, վերքից առաջացող վնասվածքների, «չոկերի» քանակության չափազանց բարձրացումը: Կանանց աշխատանքի պաշտպանությունը՝ վորպես այդպիսին, փաստորեն իր վախճանին, մինիմումին է հանգում :

Սակայն աշխատավոր կանանց մասսաները պետք են կապիտալին վոչ միայն իրրե հսկայական շահույթի աղբյուր, իրրե դործիք բանվոր դասակարգի կենսա-կան ընդհանուր մակարդակն իջեցնելու համար. իմ-պերիալիստները նրանց մեջ տեսնում են նաև թնդանո-թային լավորակ միս :

Տենդորեն սպառողինվելով նոր պատերազմների և ինտերվենցիայի համար, իմպերիալիստները կանանց մասսաներին ել մտցնում են սպառողինման ընդհա-նուր սիստեմի մեջ: Հենց այդ նպատակով նրանք նրան ներդրավում են ռազմական արդյունաբերության մեջ.

այդ իսկ նպատակին են ծառայում նաև կնոջ ռազմա-կանացման մանրակրկիտ մշակվող և իրադործվող պլան ներն Արևմուտքում և Ամերիկայում: Զուտ կանանց ռազմական կազմակերպությունների, խմբակների, ռազմական բանակների և այլն և այլն հսկայական ցանց գոյություն ունի, վորտեղ կանայք, առավելա-պես յերիտասարդությունը, սովորում են ռազմական գործը, վորտեղ պատրաստվում են ռազմական պա-հաստները: Նման գործունեյություն առանձնապես լայն չափեր է ընդունում Արևմուտքի մեր հարևանե-րի մեջ, մասնավորապես Լեհաստանում, Ռումինիա-յում. սաստիկ դարգացած է այն նաև Գերմանիայում: Սակայն, չկա մի կապիտալիստական յերկիր, վոր այդ գործին նշանակալից չափով ուշադրություն չհատ-կացներ:

Լեհական կնոջ ռազմականացման խնդիրը հանձնը-ված է թե ընդհանուր (յերկու սեռի համար) և թե հա-տուկ կանանց կազմակերպություններին: Այդպիսին է «Յերկրի ինքնապաշտպանություն» համար կանանց պատրաստման միացյալ կոմիտեն»: Այդ «կոմիտեն» նկատի ունի թե քաղաքային և թե գյուղական մասսա-ներին: Նա աշխատում է ռազմական մինիստրության անմիջական ղեկավարութայամբ (այսինքն՝ Պիլսու-դսկու): «Ստրելեց» միությունը— յերիտասարդու-թյան ամենահզոր և բազմամարդ ռազմական կազմա-կերպությունը (պաշտոնական տվյալներով՝ 300.000 մարդ)— կանանց մեջ աշխատելու համար կանանց հա-տուկ բրիգադներ, բաժիններ ստեղծեց: Կնոջ ռազմա-կան պատրաստության դասընթացը «Ստրելեցի» մեջ կապի ծառայության յուրացումն է, ղերվերսիոն աշ-խատանքը (այսինքն՝ լրտեսությունը), սանիտարա-կան նախապատրաստությունը և ագմինիստրատիվ-տնտեսական աշխատանք ճակատում և թիկունքում: Այդ «մասնագիտություններից» ամեն մեկը յենթա-դրում է ռազմական գրադիտության ընդհանուր հի-մունքների սկզբնական պարտադիր ուսում: Գլխավոր

աշխատանքը սովորաբար տարվում է ամռանը, առանձին ռազմական բանակներում. իսկ ձմռանը՝ առանձին զորանոցներում:

Գոյություն ունի նույնպես «Զիւլփոր կանանց միութիւնը» — հատկապես կանանց ռազմա-սպորտային կազմակերպութիւնը և ուրիշ շատերը, վորոնք սպորում են և վատ չեն սպորում լեհական կապիտալիստների միջոցներով և յենթարկվում են գլխավոր հրամանատարութեան:

Վաղուց չէ, վոր Լեհաստանում նույնիսկ որեւէ հրատարակվեց կանանց ընդհանուր զինվորակոչութեան մասին՝ պատերազմի դեպքում:

Գերմանիայում կնոջ ռազմական դաստիարակութիւնը նույնպես չափազանց լայն չափերով է տարվում. այդ դործը վարում են հայտնապես թե՛ Փաշիստական և ազգայնական միութիւններն ու կուսակցութիւնները, ինչպես և՛ այսպես կոչված, «ձախերը», հանրապետականները, ինչպէս «Ռեյխսբաններ», վոր դեկավարում են սոցիալ-դեմոկրատներ: Կանանց Փաշիստական ամենախոշոր կազմակերպութիւններից մեկը «Լուրդա թազուհու միութիւնը», վորը ավելի քան 100.000 անդամ ունի, համառորեն թափանցում է ձեռնարկութիւնները, հանդես գալով ազգային Փաշիզմի դեմագոգիական լոզունգներով, զինվորագրելով առաջնորդական յերիտասարդ բանվորուհիներին «աստծու և հայրենիքի» համար:

Կնոջ ռազմական դաստիարակութեան խնդիրներին մեծ ուշադրութիւն է հատկացնում նույնպես իտալական Փաշիզմը, գլխավորապես իր պատանեկական կազմակերպութիւններով, վորոնք սեւապիկավորներին առանձնապես բարեհույս են թվում քաղաքականապես:

Սմերիկայի Միացյալ Նահանգներում այն ոտարուհին, վոր քաղաքացիանալ (ամերիկական քաղաքացիութիւնը ընդունել) է ցանկանում, պետք է նախապես գրական պատասխան տա ձեռնարկ պարտավորութեամբ

վավերացրած հարցին, թե նա պատրաստ է արդյոք զենքը ձեռքին «հայրենիքի պաշտպանութեան» համար վրաքի կանգնել, նրա կոչ անելու դեպքում:

Դժվար չէ դարձյալ աշխարհի որինականեր տասնյակներով բերել: Սակայն այսքանով բավականանում ենք: Ախր մեր նպատակն է տվյալ բոլորում ցույց տալ, վոր աշխատավոր կիներ իր մասսայով բուրժուազիայի համար վոչ միայն բանվորուհի չէ հանդիսանում, այն ևլ հետզհետե աճող տեսակարար կշիռով ունի իր տնայնացիոց արտադրութեան մեջ, այլև ապագայի զինվոր, վորին հետագայի իմպերիալիստական պատերազմում, հետագայի ինտերվենցիայում իՍՂՄ դեմ՝ կհանձնվեն յեռադիմ հրացանը, դնդացիբը, ռազմամթերքը: Յեւ վ այնուամենայնիւ աշխատավոր կիներն աւելի չեն, քան այժմյան բանվորուհին և մտնիկ ապագայի իմպերիալիստական բանակի զինվորը. նա միաժամանակ նաև մայր է, ամուսին է, պրոլետարի բուլքը է և նրա ազդեցութիւնը ընտանիքի վրա իհարկէ հսկայական է: Չե՞ վոր յերկրանների դաստիարակութեան բանվորական ընտանիքում հենց նրա ձեռքումն է դնուիւմ:

Այս ամենը իր ամբողջութեամբը վերցրած դրդում է բուրժուազիային նվաճելու, ավելի հիշտ՝ պահելու, աշխատավոր կանանց մասսաներին իր անկոնտրոլանքաժանելի ազդեցութեան տակ: Հմտորեն և սուր կերպով, թեպետ մի փոքր կոտորաբար, արտահայտեց այդ բանվոր դասակարգի մի շար՝ բայց խելոք թշնամին՝ դոկտոր Արնոլդը: Եւ ասաց. «Բանվորուհու դաստիարակութիւնը պէ՛տք է կապիտալիստներին համար ցանկալի վորով, քան իր արդեն մոր արդանդումը»:

Այստեղից բխում է տնայնացիայի տված սոցիալական պատկերը՝ դաստիարակական կապիտալիստական հասարակութեան իրական իրականութիւնը, բանվորուհուն,

մորը և բանվորի կնոջը, նվաճել աշխատավոր կնոջ «հոգին», նրան ստրուկ դարձնել Փարբիկայում և հանքահորում, անտրտունը դինավոր՝ «հոգով ու մարմնով» նվիրված գոյություն ունեցող բուրժուական, հասարակարգին:

Այդ հսկայական պատվերի կատարումը հանձնարարված է գլխավորապես բուրժուադիայի յերկու ամենահավատարիմ և ամենաժիր ազնուներին—սոցիալալ-Փաշիդին և յեկեղեցուն: Նրանցից ամեն մեկը այդ գործը վարում է «ամենաազնիւի» կերպով և իր ձեւով, բնավ կոնկուրենցիայի մեջ չմտնելով իրար հետ: Ընդհակառակը, միշտ և ամենուրեք այդ յերկու գործակատարները աշխատում են կոմպանիոն սկզբունքներով, միասնաբար աշխատելով, վորպեսզի արժանանան իրենց խողային—կապիտալի գովասանքին: Այստեղ, այս դրբույկի մեջ մենք դրադովում ենք՝ սակայն, կապիտալի այդ նեցուկներից միայն մեկով— տերտերականությամբ, յեկեղեցիով:

ԿԱՆԱՆՅ ՏԵՐՏԵՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Կնոջ «հոգու» վրա արշավելիս՝ յեկեղեցին ապշեցուցիչ ճկունություն է հայտնաբերում: Նա խրվում է բանվորական կենցաղի բոլոր ծակոծուկները: Նա աղ-դում է յեկեղեցիներում քարոզներ տալու միջոցով նա ուղարկում է տերտերներին բանվորի մոտ նրա տունը, վորպեսզի «մխիթարեն» թշվառացած պրոլետարներին. նա բուրժուադիայի կապիտալով ստեղծում է վսեմաշուք, ճյուղավորված կազմակերպություններ, վորոնք հաճախ սքողված են լինում աշխարհական դիմակով. նա դաստիարակչական աշխատանք է տանում դպրոցներում, թե ընդհանուր և թե հատուկ դպրոցներում. նա զբաղվում է՝ այսպես կոչված, բարեգործությամբ. նա կանանցից արհեստակցական միություններ է կազմակերպում, լրագրեր և հանդեսներ է հրատարակում, մեկ խոսքով՝ նա տեր ու տնորեն է մի ամենաքանչիւ, ճկուն և նենգավոր, ճիգվիթորեն

հարտար, չափ հարուստ ապարատի, վորը թուժավորում է բանվորների գիտակցությունը հոգևոր ցլելով (վատորակ ողի):

Բայց կրունը ինքնանպատակ բան չի հանդիսանում. կրունը մի միջոց է, վորի ոգնությամբ բուրժուազիան և յեկեղեցին հավատացյալ մարդուն կապիտալի եմագանդ ստրուկն են դարձնում: Այս բանը մեկ անգամ արտահայտեց չեխական յեպիսկոպոս Լեյտերմիցը. «Ճշմարիտ քրիստոնյան միշտ լավագույն հպատակն է»:

Յեկեղեցականներն ել զբաղվում են այդպիսի «լավագույն հպատակների» Փարբիկացիայով:

Յեկեղեցին հսկայական չարաչառության առարկա յե դարձնում աղքատությունը, լքվածությունը, բանվորուհու անգիտակցությունը: Նա ներկայանում է աշխատավոր կնոջը վորպես բարերարուհի, պաշտպանուհի:

Այդ բանը կատարվում է բավական պարզ կերպով: Որինակ՝ Գերմանիայում գոյություն ունի «Կիթության կաթոլիկական միություն», «Կարիտաս» և «Կենտրոնական կոմիտե ավետարանական յեկեղեցու ներքին մխիթալի համար». գոյություն ունի նաև «չեզոք» կազմակերպություն, այսինքն՝ վոր միացնում է թե՛ կաթոլիկ և թե՛ ավետարանական կանանց «Ազատ բարեգործություն» անվան տակ: Դրանք հսկայական հիմնարկություններ են, վորոնք միացնում են գրեթե միլիոնավոր անդամների: Նրանք բանվորուհիների և գործադուրկ կանանց համար բաց են անում հիվանդանոցներ, դպրոցներ, ամբուլատորիաներ, ճաշարաններ, կազմակերպում են ամառային ճամբարներ, սպասարկում են կարիք ունեցող կանանց՝ տներում: Մեկ խոսքով, նրանք իբր ուղղում են «գոյություն ունեցող հասարակական գիտակցությունները»: Նրանք միջոցներ են ստանում մասնակիորեն պետությունից, վորն այդպիսով խրախուսում է նրանց տերտերական աշխատանքը, բայց դժխավորապես— մասնավոր ան-

ձերից, «բարեգործներից»: Դրա համար ել այդ կազմակերպութիւններում գլխավոր դերը տերտերի կողքին, հանդիսանում է ակնաւոր, դեր տիկինը, մինիստրի կամ ստատուս-սեկրետարի կինը, գեներալի կամ բարեպաշտ պրոֆեսորուհին, դամա-պատրոնեսսան, վորր իրեն ասածուց նշանակված է համարում տանջվածները արտասուքները սրբելու համար: Այն հսկայական շահույթներից, վոր նրանք դուրս են քաշում հենց այդ «բարեբարիող» մասսաների շահագործումից, խղճուկ գողցնել հատկացնելով, նրանք վրձվում են իրենց սարսափելի մեծահողութեամբ, իրենց անչափ բարութեամբ և առատաձեռնութեամբ և իրենց աղայական սեղանից շարտված վոսկորի փոխարեն պահանջում են ստրկական քծնանք, շան անձնվիրութիւն՝ ասածուն և իրենց:

Այդ նրանց մասին, «Ֆիլանտրոպների» այդ զբոսովի կեղծավոր տեսակի մասին այնպես կծու կերպով գրում եր Կ. Մարքսը դեռ 1847 թվականին.

«Ֆիլանտրոպները կամ մարդկութեան բարեկամները,—դրանք այն պարոններն են, վորոնք կամ յեկամտաբեր պաշտոններ ունեն, վոր առատորեն վարձատրվում են ժողովրդական գրպանից կամ տեր են ժառանգութեամբ կամ չարաշահութեամբ—սպեկուլյացիայով—ձեռք բերած կարողութեան, վորը նրանց տարեկան 5, 10, 30 և ավելի հազար տալեր յեկամուտ է բերում: Բոլոր այդ պարոնները, առանց բացառութեան, պատկանում են այն դասակարգին, վորը վոչ միայն ազնվութեան ուրիշի աշխատանքի հաշվին է սընվում, այլև ասլում է հիանալի կահավորութեան մեջ, գերազանց խոհանոց է պահում, գինիներից բան է հասկանում, նուրբ և շքեղ հագնվում է, կուրորտներ է դնում, վորտորդական տոնակատարութիւններ է սարքում, գլուղական խաղաղ առանձնութեան մեջ կամ իր հայրենի քաղաքում մեկ կամ միքանի սիրուհիներ է պահում, ոգնում է որենքներ թխելուն, մեղրահոս բառերի վտակներ է հոսեցնում բարոյականութեան

մասին, դիպցիւլինի և կարգուկանոնի մասին և ամենից ել ավելի խաղաղութիւն և հանդիսու է սիրում: Ինչ վերաբերում է այդ պարոնների արտաքինին, նկատված է, վոր կախ ընկած փորը և յեռահարկ կղակը առանձնապէս տրամադիր են դարձնում Ֆիլանտրոպիայի կամ մարդասիրութեան»:

«Կարիտասի» ֆիլանտրոպները սկզբունքորեն ոգնում են միայն «բարեպաշտ» ընտանիքներին և կանանց: Գթութեան պետք է արժանանալ բարի վարքով, ճշտապահութեամբ յեկեղեցի հաճախելով, յերկամների պարկեշտ դաստիարակութեամբ: «Կարիտաս» ընկերութեան բացած ճաշարաններում գործադուրկ կանայք պարտական են վորպէս բեռնվածութիւն—այն ել վոչ թեթեւ բեռնվածութիւն—լսել տերտերական քարոզները: Այդ ընկերութիւններին կից չքաւոր աղջիկների համար բացված արհեստակցական դասընթացները գործնական ուսուցման դասերը փոխեփոխ են տալիս նախախնամութեան, աստվածային շնորհի և ավետարանի «թեորիաների» հետ միասին: «Այդ բարեգործական ընկերութիւնները,—գրում է Արեմուտի կանանց շարժման հետազոտող կին ընկ. Ալեքսանդերը,—հաղարավոր թելերով կապված են կյանսանդերը,—հաղարավոր թելերով կապված են կյանսանդերը, լայն մասսաների, առանձնապէս կանանց առորյա կարիքների և սահանջների հետ. նրանք գրտնվում են ամենաբարենպաստ դրութեան մեջ նրա համար, վորպէսզի անարգել կերպով աղղեցութիւն գործեն նրանց վրա: Նրանք իրենց ոգնութիւնը շաղկատում են կրոնական միթիարութեան հետ: Ուղիւմ ժողովրդի համար—ահա նրանց դեղ ու դարմանք: Նրանք հայրենասիրութիւն և սեակցիոն աշխատհայացք են պատվաստում և կապում են իրենց հետ կանանց՝ իրենց ցույց տրված չնչին ոգնութեան միջոցով, ինչքան ել վոր այդ ոգնութիւնը աննշան բնութիւն ունենա»:

Բայց տերտերական բարեգործական կազմակերպություններ— այդ միայն յեկեղեցու աշխատանքի մի կողմն է աշխատավոր կանանց մեջ: Նրանցով բնավ չի սպառվում կանանց յեկեղեցական կազմակերպությունների ամբողջ բաղադրատեսակն ընդհանրապես: Բուրժուազիական յեկեղեցու միջոցով հատուկ կազմակերպություններ է ստեղծում, վորոնց մեջ բանվորուն հնարավորություն է տրվում իբր թե հասարակական աշխատանք տանելու: Հարկ չկա մատնանշելու, վոր այդ բանը համատարած խաբեբայություն է, բայց հենց այդ խաբեբայության վրա յե կառուցվում՝ այսպես կոչված, կանանց քրիստոնեական բանվորական շարժումը: Այդ կազմակերպությունները— գոնե նրանց ղեպի մեծամասնությունը— կառավարվում է իբր թե բանվորուններով՝ իրենցով, ինչ չափով վոր վարչության մեջ բանվորուններ են նստած: Նրանք գոյություն ունեն իբր թե բանվորունների՝ իրենց հաշվին, ինչ չափով վոր գոյություն ունեն անդամավճարների հաշվին: Մեկ խոսքով, դա— իրոք իբր թե բանվորունների կազմակերպություն է: Բայց իսկապես իբր թե. կուլիսների հետևում գործում են Ֆարբիկանտները և գործարանատերերը ի դեմս իրենց կանանց և տերտերների: Անդամավճարները բավական չեն լին ինի նույնիսկ քարտուղարին վճարելու համար. վարչության մեջ նստած բանվորունները բուրժուական առաջ քաշվածներն են, վորոնց դամապատրոնեսսաները զրեւ են բարձր դիրքի վրա՝ հատուկ հնադանդության և բարեպաշտության համար: Այդ կազմակերպությունների ձեռնարկած կարուձեռի դասընթացները կամ աստվածաշնչի ընթերցանություն, դասերը կամ տնտեսարար տնարարության պարապմունքները տարվում են շատ հաճախ պարոն Ֆարբիկանտների առանձնարանների դահլիճներում, յերեմն եւ Ֆարբիկաներում, զրասնեյակներ չենքերում: Մի՞թե

հարկ կա տարակուսելու, վոր մտերիմ մոտիկություն դուրս յուր ունի այդ «բանվորունների միություններ» և կապիտալիստների միջև: Ասենք, այդ բանը չեն եւ ծածկում: Մինչդեռ այդ միությունները հսկայական են:

Վերջենք այդ տեսակ միությունների և կազմակերպությունների դասական յերկիրը— Դերմանիան: Այդպիսի կազմակերպությունների ցանկը գլխավորում է «Կաթոլիկական մայրերի միությունը», վորը շրջանային կազմակերպություններով է ճյուղավորված, 641 հազարի հասնող անդամների թվով: Առանձին կազմակերպություն է ստեղծված աղջիկների համար— «Գերմանիայի աղջիկների կաթոլիկական Ֆերայների կենտրոնական միություն», վորի վարչությունը գտնվում է Դյուսելդորֆում, ամենախոշոր արդյունաբերական կենտրոնում: Այդ միությունը բավական թանակություն հանդեսներ է հրատարակում 400.000—ից ավելի բնդհանուր տիրաժով:

Այս յեկաֆանների շարքում գոյություն ունեն նաե նույնիսկ դուռ յեկեղեցական տիպի փոքր կազմակերպություններ՝ Բավարիայում, Վյուրտեմբերգում և Բադենում— «Կաթոլիկական Կանանց Ֆերայներ» հարապակից միություն: Մյունխեն կենտրոնով. Բերլինում ակտիվություն է հայտնարել կենտրոնով. Կաթոլիկական միությունում «Աշխատավոր աղջիկների կաթոլիկական միությունը» 8000 անդամով, վորի նպատակն է— 14—ից մինչև 20 տարեկան հասակի յերիտասարդ կանանց կրոնական դաստիարակություն տալը:

Առանձնապես պետք է նշել այն բնդհանուր յերկսեռ կազմակերպությունները, վորոնց մեջ կնոջ թիվը դերազանցում է: Այդպիսի միություններ և Ֆերայներ հսկայական թիվ են կառուցում: Այդպիսի են անհամար կիսավանական կազմակերպությունները, ինչպես «Յեորոտո որդեհի», «Աղոթքի Ֆերայնի» կազմակերպությունները և այլն:

Կան դարձյալ կանանց հատուկ միսիոներական

կաղմակերպություններ, վորոնց նպատակն է տարածել կաթոլիկութիւնը, վորպէս դործիք Գերմանիայի իմպերիալիստական հոբբութեան ամբացման. ալքայիսին է, որինակ, «Կաթոլիկ կանանց և աղջիկներին Ֆերայնը կենտրոնական-աֆրիկական միսիոներին աջակցելու համար», 10.000 անդամով: Կրոնի ծածկուլթի տակ նրանք իմպերիալիստական ուժեղ պրոպագանդային մղում Գերմանիային վերադարձնելու այն դաղութները, վոր խել են նրանից վերսայի դաշնադրի ուժով:

Մարդասիրական և յեկեղեցական ընկերութիւնների շարքում, վորոնք բոս եղութեան այնքան աշխատավոր կնոջ կաղմակերպություններ չեն, վորքան բուրժուական կաղմակերպություններ, վորոնք ստեղծված են նրան «սպասարկելու» համար, դայութիւն ունեն նաև արհեստակցական միութիւններ, վորոնք իրենց կաղմով գրեթե ամեն տեղ պրոլետարական են:

Որինակ՝ տնային ծառաների բաղկան մեծ թվով Ֆերայններ կան, վորոնցից հիշենք «Գերմանիայի տնային ծառա կաթոլիկ կանանց արհեստակցական միութիւնը» (կենտրոնական կոմիտեն Բերլինում. կենտրոնական որդանը՝ «Սոհանոց և տուն», 4000 անդամով). «Տնային ծառա կաթոլիկ կանանց և տնային ծառայողների Ֆերայնների միութիւնը» (կենտրոնը—Մյունխեն, որդանը—«Տուն և ոջախ», 11.700 անդամով). «Գլուդի տնային ծառաների կաթոլիկական Ֆերայն» (Մյունխեն, 5000 անդամով) և այլն:

Մի շարք համապատասխան կաթոլիկական կաղմակերպութիւնների մեջ միացած են նաև առևտրական ծառայողները, վորոնց արդեն ե՛լ չենք թվի, և վորոնցից միմանք մինչև 10.000 անդամ ունեն: Չափազանց հետաքրքրական է «Կաթոլիկ ծառայողների հարավ-դերմական միութիւնը» հրատարակած հանդեսներից մեկի վերնագիրը. «Վոսկու պէս հալատարիմ» («Treu wie Gold»):

Արհմիութենական միութիւններն տիպին մոտե-

նում են նաև բանվորուհիների մի շարք ուրիշ կաղմակերպութիւններ, ինչպէս բավական խոշոր «Աշխատավոր կանանց և աղջիկների կաթոլիկական Ֆերայնների միութիւնը» և «Կենտրոնը Բերլինում, 25.000 անդամով» և «Բանվորուհիների հարավ-դերմական կաթոլիկական Ֆերայնների միութիւնը»՝ Մյունխեն կենտրոնով և «Բանվորուհի» հանդեսով, վորը չափ տարածված և ունի 25 հազար անդամ:

Գերմանիայի բուրժուական կանանց «բանվորական» շարժման ամենահայտնի առաջնորդներից մեկի՝ դոկտոր Կլենսի խօսքերով միայն յերկու միութիւնը—«Մայրերի համադերմական միութիւնը» և «Կաթոլիկ աղջիկների միութիւնը» համակարգորեն աշխատող Դյուսելդորֆում գտնվող ընդհանուր վարչութիւն ղեկավարութեան տակ, մինչև 1½ միլիոն անդամ ունեն, վորոնց մեջ զգալի մեծամասնութիւնը աշխատավոր կանայք են: Ավելացրեք նաև Գերմանիայի, հետո Ավստրիայի, Չեխո-Սլովակիայի, Լեհաստանի, Ֆրանսիայի, Շվեյցարիայի և այլն և այլն նման ուրիշ միութիւնները, — այդ անպայման չափազանց խոշոր մասսայի կաղմում:

Իհարկէ, այդպիսի մասսաներին ակտիվ քրիստոնյա կանանց շարքը դնելը չափազանց շուապողական թշուառ կլինէր: Սմեհեին այդպէս չէ: Քրիստոնեական կաղմակերպութեան անդամ լինել, անդամատոմս ունենալ և յերբեմն այդ կաղմակերպութիւնների «բաններից» ոգտվել, դեռ չի նշանակում հակահեղափոքիական և յեկեղեցական կին լինել: Հայտնի յէ, վոր խական և յեկեղեցական կին լինելը չափազանց պատկառաւոր կաղմակերպութիւնների շարքերից դատակարարաւոր կաղմակերպութիւնների վերելքի բոլորներում յերբեմն պրոլետարական հոյակապ մարտիկներ են դուրս գալիս, վորոնք պայքարով խղում են իրենց կապերն իրենց կաղմակերպութիւնների հետ, — սակայն թվերը ցույց են տալիս մեղ, թէ վորքան մեծ է յեկեղեցու դործունեութեան թափն այդ բնադալատում:

«Բանվորուհիների ավետարանական Ֆերայնների

դեպի այն կամուրջը, վոր դեղեկ և քրիստոնեյությունը բոլոր անդունդների վրայով և ողնում և գտնելու դեպի «մեկ հոտ և մեկ հովիվ» տանող ճանապարհը: Հենց այդ իմաստով եւ ավետարանական բանավորուհիների միութեան խնդացի անդամը այն հարցին— թե մենք ի՞նչ ենք ուղում— կատարաստանի «հայր մեր» և «յեկեպեց արքայություն քո» խոսքերով:

Այդպիսի և ծրագիրը գերմանական աչքի ընկնող միություններից մեկի, վոր շատ հաղարավոր բանավորուհիների յե միացում, վորը հիմնականում զուգադիպում և մյուս նման միությունները ծրագրերին: Այդ ծրագիրը բանավոր դասակարգի կատարելապես անձնատուր լինելու ծրագիրն է: Այն մասին, թե նա ինչ կերպարանք է ստանում գործնականում— մենք կխոսենք առավել հայտնի:

Քրիստոնեյական արհմիությունները հենվում են քրիստոսի, ավետարանի, տեր աստուծու վրա: Նրանք ձգտում են «ապացուցել» բանավորներին, վոր կապիտալիզմի բարեքը բանավորի բարեքն է, վորովհետեւ թե՛ մեկի և թե՛ մյուսի շահերը «ներդաշնակորեն» զուգադիպում են, վոր՝ համոզմունքով և քրիստոնեյական հեղուկյամբ գործելով, կարելի յե խողջայինից ստանալ ինչ վոր ուղես, վոր տնտեսական գործադուլները կիրառելի յեն միայն ամենաբացառիկ դեպքերում, վորովհետեւ միտեն վեճ կարելի յե հարթել սիրով՝ քրիստոսի ավանդների համաձայն:

Այդպիսին և հիմնականում քրիստոնեյական արհմիությունների հնարիմաց իդեոլոգիան,— մի իդեոլոգիա, վոր նրան հնազանդ հավատացյալ բանավորի ձեռքերն ու վտառներն և կաշկանդում:

Քրիստոնեյական արհմիություններն ազդեցություն ունեն Գերմանիայում, Բելգիայում, Հոլանդիայում, Շվեյցարիայում, Ֆրանսիայում և Չեխո-Սլովա-

կիայում, առավելապես արդյունաբերական առանձին կենտրոններում:

Քրիստոնեյական արհմիությունները միջազգային միություններ են կաղմում: Ամենից ավելի կարեւորը հանդիսանում է 1920 թվականին ստեղծված «Արհմիությունների քրիստոնեյական ինտերնացիոնալը», վորը 1928 թվականի վերջերին 2.078.360 անդամ եր ընդգրկել:

Քրիստոնեյական արհմիությունների շարքերում խոշոր տոկոսով բանավորուհիներ կան: Շվեյցարիայում՝ 28 տոկոս են կաղմում, Ավստրիայում— դրեթե 40, իսկ Ֆրանսիայում— 30-ից ավելի: Գերմանիայում քրիստոնեյական արհմիությունների մեջ բանավորուհիների տոկոսը մի քիչ ցածր է, այսինքն՝ 18, բայց այնտեղ կա դարձյալ «Ծառայող կանանց քրիստոնեյական արհմիություն», վոր 60.000 անդամ ունի:

Շվեյցարիայում տեղի յեն ունենում կանանց— արհմիությունների անդամների հատուկ խորհրդակցություններ և Ժողովներ, ստեղծված են կանանց տեղական հանձնաժողովներ, վորոնց խնդիրն է կին պրոլետարիատի աշխատանքի սպեցիֆիկ հարցերի ուսումնասիրությունը և միությունների բարձրագույն որդաններին առաջարկություններ անելը:

Միևնույն բանը նաև Չեխո-Սլովակիայում: Այսպես, մանածագործների միութեան մեջ 1927 թվականից սկսած կանանց հատուկ հանձնաժողով կա 5 հոգու կաղմով, բանավորուհիների շահերը պաշտպանելու համար: Բացի դրանից, միութեան կենտրոնական կոմիտեն հատուկ ուֆերենտ— գեկուցող ունի բանավորուհիների աշխատանքի հարցերի համար:

Կանանց արհկաղմակերպությունների կենտրոնական միությունը (այսպես կոչված՝ «Վանական արհմիություններ») Ֆրանսիայում ստեղծվել են արդեն 1902 թվականին վանական կույսերի ամենամոտիկ մասնակցութամբ: Առաջին տարիներում նա իր անդամներին հավաքում եր գլխավորապես ուսուցչուհի-

ներից, ծառայող կանանցից, հիվանդապահ կանանցից
և այլն, սակայն, մոտավորապես 1910 թվականից
սկսած նա յեռանդուն կերպով տարածում է իր աշխա-
տանքը նաև բանվորուհիների վրա, առանձնապես
պատրաստի հագուստի արտադրության և մանածա-
գործական արդյունաբերության բանվորուհիների
վրա: Այդ միության մեջ ընդամենը 17 արհեստներ
կան. Փարիզում և նրա շրջակայքում միությունն ունի
մոտավորապես 60 արհեստակցական սեկցիա, իսկ դա-
վառում—120: Միությունը հրատարակում է իր ամ-
սորյա որդանը—«Արհմիութենական փեթակ»: Անդամ-
ների ընդհանուր քանակը հայտնի չէ, բայց՝ ըստ յե-
րեւոյթին, հափազանց զգալի քանակութիւն է: Բոլ-
որ քաղաքում, որինակ, միությունը 1928 թվականին
3100 անդամ ունեւր:

Գերմանիայի քրիստոնեական արհմիություննե-
րին կից կանանց սեկցիաները աշխատում են բանվո-
րուհիներին արհմիութենական սկիւղով աշխատանքի
մեջ ներգրծակել: Այդ բանը մասամբ հաջողւում է
նրանց: Քրիստոնեական արհմիությունների հայրե-
տփությունից դատելով, 1929 թվականի սկզբներին
3082 բանվորուհի «հասարակական բեռնվածութիւն»
եյին տանում քրիստոնեական միությունների «արհ-
գծով»: Նրանցից 564-ը աշխատում են վորպես Փար-
զաբողներ, 609— հիվանդանոցների դանձարկղներում,
216— վորպես ներկայացուցիչներ խնամատարության
որդաններում, 131— աշխատեցնում «յերիտաւար-
դության խնամակալության» որդաններում և այլն:

Բայց այդ թիւերն այնուամենայնիւ չեն գոհացնում
քրիստոնեական արհմիությունների ղեկավարությա-
նը, ուստի և բանվորուհիներին մաքսիմալ— առավե-
քի գրավելու համար, կազմակերպւում են «արհես-
տակցական դասընթացներ»:

Արհուսուցումը սովորաբար տարւում է ամռան,

զբաղմունքների ընթացքում, զբաղմունքի ախտահարող և՛
ըստ յերեւոյթին, վորոշ հաջողությամբ և ընթանում:
Միայն մեկին «Մանածագործների քրիստոնեական
միության» կից ստեղծված են 49 դասընթացներ բան-
վորուհիների համար, դումարված են շրջանային 6 կոն-
ֆերանսներ, տարված են բանվորուհիների 22 մի-
տինգներ, կանանց 3 արհմիութենական համագումար-
ներ և այլն:

Բելգիայում արդեն 1912 թ. քրիստոնեական
արհմիությունները անջատ կազմել են կանանց քարտու-
ղարութիւն, վորը ստեղծել է կանանց սեկցիաներ, վո-
րոնք միացնում են վոչ միայն բանվորուհիներին, այլև
բանվորների կանանց: Կազմակերպւել են նաև աղջիկ-
ների հատուկ խմբակներ:

Աշխատանքը կանանց սեկցիաներում կազմակերպ-
ված է հետեյալ ձևով: Հիմքը կազմում են տեղական ու-
սումնական խմբակները: Այդ խմբակները միացնում են
բանվորուհիների մանր խմբեր, վորոնք կազմվում են
հատկապես քրիստոնեական արհարթման հիմունքներն
ուսումնասիրելու համար, այդ հիմունքները ընկերուհի-
բանվորուհիների մեջ քարոզելու համար, քրիստոնեյա-
կան արհրադրերի միասնական ընթերցանության հա-
մար, աշխատանքի տեղական պայմանները քննության
առնելու համար և այլն:

Յերկրորդ աստիճանը կազմում են շրջանային արե-
դպրոցները: Այդ դասընթացները ավելի խոշոր վարե-
րում տարվում են կանոնավոր կերպով շաբաթը մեկ ան-
գամ, յերեկոները, 2-ական ժամով ձմռան ամիսների
ընթացքում: Այցելութիւնները քաջաբերվում են տրվող
վկայականների, զրբերով պրեմիաների ոգնությամբ,
այլև ունկնդիրների մասին արհմամուլում տալիող գո-
վասանական վկայութիւնների ոգնությամբ:

Ղեկավարող բանվորուհիների նախապատրաստու-
թիւնը տեղի յե ունենում կենտրոնական դպրոցում, վո-
րի գոյութիւնը պահպանվում է մասամբ պետական
հատկացումների հաշիւին:

Իրուսեւի կաթողիկոսական կենտրոնական արհմիութեան հատուկ դպրոցում զասընթացքները յերկամ-
յա յեն. սովորակաւ չհատ դիպում է տրվում, վոր մի
չարք իրաւունքներ ե տալիս: Այսպէս, ունկնդրուհիները
անմիջապէս դառնում են աշխատանքի տեսչուհիներ և
աշխատանք են ստանում ձեռնարկութեաններում, վոր-
տեղ ծախում են իրենց աշխատանքը, վորպէս քրիստոնե-
յական արհարծման վոչ-պաշտոնական աղետներ:

Ռադիոն և ֆիլմը նույնպէս նշանակալից չափով ոգ-
տադործվում են քրիստոնեական արհմիութեաններին
պրոպագանդայի նպատակով, մանավանդ Հոլանդիա-
յում և Բելգիայում, վորտեղ քրիստոնեական արհմի-
ութեանները նույնպէս իրենց սեփական ռադիոկայանն
ունեն: Ուրիշ յերկրներում քրիստոնեական արհմիութեանները
ադատորեն թույլ են տրվում միկրաֆոններ-
ը մօտ և կանտոնավոր կերպով շարաթր միջանի ան-
գամ կաղմակերպում են «քանկորուհիների ժամեր»:

Բայի քրիստոնեական արհմիութեաններին դոյու-
թյուն ունեն դարձյալ կանանց բարձրագոյն արհեստակ-
ցական միավորումներ վոչ-կենտրոնացած բնույթի: Ու-
րիշակ՝ տան ծառաների, գրասենյակային աշխատա-
վորուհիների միութեանները և այլն: Գոյութեան ու-
նեն դարձյալ կանանց մի ամբողջ շարք խոշոր կաղ-
մակերպութեաններ, վորոնք թեև հատկապէս աշխա-
տավորների համար չեն ի նկատի առնված, բայց փաս-
տորեն իրենց նշանակալից մասով նրանցից են կաղմ-
ված. այդպէս է միջապային բնույթ ունեցող «Յերի-
տասարդ կանանց քրիստոնեական միութեանը» (ան-
գլիերեն կրճատված ձեով (WVCV). վորը ճյուղեր
ունի կապիտալիստական աշխարհի բոլոր յերկրներում
հարյուր հազարավոր անդամներով և առանձնապէս
գարդացման է հասել Ամերիկայում:

ՎԱՐԺԱՄԻՆԻՔԻ ՄԵԹՈԴՆԵՐ

Իսկ ինչպէ՞ս են իրադործում իրենց խնդիրները
տվյալ միութեաններն ու միավորումները:

Յեթե բարեգործական կաղմակերպութեանները չա-

հադործում են մասսաների աղքատութեանը, վորպէս-
զի նյութական ոգնութեան խոշորագոյն ուղղական մի պողոն
ցիւնէս միասին բուրժուական—տերտրական քարոզի
ձիարածնով վարձատրեն, արհեստակցական տիպի
կաղմակերպութեաններն ել, վորոնք միացնում են ար-
հեստակցական նշանով բանվորուհիների արհեստակցա-
կան շահերը պաշտպանելու համար, իրենց աշխատանքը
սոցիալական դեմագոգիայի վրա յեն կառուցում:
Այդ միութեանների ժողովներում և նրանց մամուլի մեջ
բարձրանում են որպէս չարիք ամենատուր խնդիրներ,
աշխուժորեն վիճարանվում են գործադրկութեան, ու-
ցիոնալացման, յերեխաների շահագործման պրոբլեմ-
ներ. այդ միութեանները իսպառ չեն ժխտում տնտեսա-
կան գործադուլը, նրանք թույլ են տալիս իրենց ժամա-
նակ առ ժամանակ հայհոյել կապիտալիստներին և
«պայքարի» կոչ անել բանվորուհիներին:

Զարգացնելով իրենց անամոթ և անսկզբունք դե-
մագոգիան, նրանք նրա ծածկույթի տակ կաղմակեր-
պում են բանվորուհիներին կապիտալի հետ աշխա-
տակցելու համար, նոր «կամավոր» զոհարելութեան-
ների համար, կապիտալից վորեւ պահանջներ անելուց
հրաժարելու համար: Այդ կաղմակերպութեանները
և նրանց լայնորեն ճյուղավորված մամուլը, վորպէս
գլխավոր փաստարկման կողմ են գործ դնում քրիստո-
սի, աստծու, ավետարանի պատվերները: Նրանք ի-
րենց ծրագիրը կառուցում են այն բանի վրա, վոր
գործատուները (այսպէս քնքաբար են անվանում
նրանք կապիտալիստներին) և գործ ստացողները (այ-
սինքն՝ բանվորները) կարող են բոլոր վիճելի խնդիր-
ները հարթել աստվածաշնչի և քրիստոնեութեան
«բաղալի» վրա, բարի ցանկութեան համապատասխան
չափով:

Վոչ մի բացատրութեան մեղ ավելի լավ չի լու-
սարանի այդ կաղմակերպութեանների բնույթը, քան
այդ կանեն նրանց իսկ սեփական հրատարակութեան-
ները, մանավանդ այնտեղ տպագրված քրիստոնեյա-

կան բանվորուհիների «բանվորական» նամակները:

Թե՛ մեկը և թե՛ մյուսը մենք ցույց կտանք գերմանական կադմակերպությունների, վորպես ամենատիպիկ կադմակերպությունների օրինակով:

«Ինչո՞ւ վե մեզ համար կարևոր չկրակեն» — հարցնում է ավետարանական բանվորուհին: Իսկ ի՞նչ դուրս է դալիս, «կիրակին մեր սիրելի բարեկամն է: Նա մեր հոգնած մարմնին հանդիստ է տալիս, իսկ մեր ներքին «յեսին» — ուրախություն: Կիրակին հիշեցնում է մեզ այն մասին, թե մենք չպետք է մոռացնենք տանք մեր հոգին»: Այս «բանվորական» գործնական ցուցումներն է տալիս, թե ինչպես պետք է պատրաստվել այդ մեծահանդես օրվան:

«Պետք է պատրաստվել ուրբաթ օրվանից. յեթե դուք ուրբաթ օրը չլիսավոր կարգահավաքը կաննք, չարաթ որն արդեն ձեզ ասելու քրջ բան պետք: Ծարաթ օրը կարելի չէ ուտելիք պատրաստել կիրակի օրվա համար, լողացնել յերեկաներին, յերեկոյան ամուսինն ել կարող է մի բանով ողնել. կտեսնես — դեռ ժամանակ ել կա այս ու այն բանի մասին խոսելու մայրիկի հետ:

Յես ինքս չառ տարի աշխատում եմ ֆաբրիկայում և վարվել եմ ձերտ այդ ձևով: Կիրակի օրերը յես յերբեք ծանր աշխատանք չեյի կատարում: Վորովհետև շաբաթվա 6 օրվա ընթացքում յես ծառայում եմ իմ ձեռնարկատիրոջն իմ ամբողջ ուժերով: Իսկ կիրակի օրը յես ծառայում եմ իմ աստծուն»:

Այս յեղբարակաման խոսքերի մեջ է կիրակվա՝ վորպես կապիտալիստական ստրկության ընդհանուր սխտեմի մի մասի, ամբողջ փիլիսոփայությունը:

Այստեղից ել բխում է գործադրկության վերաբերող դրույթը, վորը պատկերացնում են տերտերական առաջնորդները, վորպես ինչ-վոր տարերային աղետ, յերկնային պատուհաս, վորը պետք է տանել մինչև վերջը գլուխը թևի տակը թաղցնելով, հույսն աստծու վրա դնելով և չնորհակալ լինելով նրանից

նաև այն առկալի համար, վոր նա ուղարկում է մեզ պետություն ձեռքով նպաստի կարգով:

«Գերմանական բանվորուհի» հանդեսի անցյալ տարվա համարներից մեկում մենք խրատական մարգարիտներ ենք գտնում, վորոնք հրատարակված են, վորպես «բանվորական» նամակներ: Դուք այսպիսի հայտնություններ եք կարդում:

«Գործադուրկ լինելը հեշտ բան չէ: Ով վոր չգիտե, քե ինչ է գործադրկությունը, քոյ բախտավոր համարի իրեն, վորովհետև աշխատանքը հարստություն է... Մեր ժամանակներում պետք է շատ դորեղ կերպով հավատատ աստծուն, վորպեսզի հոգուդ արիությունը պահպանես: Գործադրկության համար տրվող պատիւ տնրան քիչ է վոր կյանքը պահպանելու համար հաղիվ է բավականացնում: Այդ շատ ցավալի բան է, յերբ տեսնում ես, թե վորքան հոգսեր կան առաջը կանգնած: Մեր միությունը (ավետարանական) միակն է, վոր բաղմադանություն է մտցնում մեր առերեյի մեջ: Այստեղ մենք լսում ենք չափազանց խրատական գեկուցումներ, դրույցներ, այստեղ գիտական դասախոսություններ են տրվում լուսապատկերներով միասին. այստեղ ել յերբեմն տաք սուրճ ենք խմում, այստեղ կա նաև ուրիշ շատ բան, վորը քեկուզ մեկ ժամ հեռացնում է մեզ ախուր խորհրդածություններից և հոգսերից: Սակայն հուսամք, վոր ալիքի լավ ժամանակներ կգան և կլնդրենք աստծուն, վորպեսզի այդ ժամանակները՝ վորքան հնարավոր է, ալիքի շուտ դան»:

Մի ուրիշ, նույնքան վարժված, նյութերերդցի բանվորուհի գտնում է, վոր գործադրկությունը դուրի չէ նույնիսկ իր դրական կողմերից:

«... Իսկ յերբ յես սկսումայից ապատ եմ, այսինքն՝ յերբ գործադրկությունն է սկսվում, այդ դեպքում հարկադրական անգործություն այդ ժամանակն ունի իր լուսավոր և ստվերոտ կողմերը: Այդ ժամա-

նակ յես կարող եմ ավելի շատ ժամանակ նվիրել ընտանիքին, ամուսնուն, յերեխային վերաբերող հոգսերին, թեպետ և ճիշտ է, վոր զրամի պակասութունն է զգացվում և ստիպված ես գլուխ կտրել, թե ինչպես ծայրը ծայրին հասցնես: Սակայն կյանքի այդ ծակը բուխեցրում անգամ յես չեմ հուսալու, այլ նայում եմ կյանքի վրա լավ կողմից: Ի՞նչ ես ազատ ժամանակը բարիք չե: Իսկ վորքա՞ն բարիք կարելի չե անել ուրիշին: Ձե, վոր նրա համար ենք ապրում աշխարհում, վոր իրար ոգնենք»:

Խենիկից Մ. Բ. հանձնարարում է ձեռագործով դրազվել, իսկ Բյոնիգսբերգից Ա. Ա. առաջարկում է ինքնակրթությամբ դրազվել: Բերլինից Ի. Բ. պատմում է, թե ինչպես ինքը «ամեն ուր մի լավ դիրք վերցրած գնում է Գրիգորիսհայն պուրակը. առանձնապես ոգտակար են այն դրքերը, վորոնք ցույց են տալիս մեզ, թե ինչպես պետք է արժանավոր մարդ դառնալ, չափազանց խրատական են գերմանական մեծ քրիստոնյաների և քրիստոնեակների կենսագրությունները, վորոնք պայքարում եյին մեր՝ գերմանական մեծ ժողովրդի համար»: Ապա—հասարակական աշխատանքը: Որինակ՝ «Ի՞նչ ուրախութուն է այցելել հիվանդ բարեկամուհուն ըստ միության: Ձե՞ վոր դործարանում աշխատելիս չես կարող դրա համար կարեւոր մի ժամ անգամ կորզել»: Յեւ ընդհանրապես «ուրախական ապրումներ միության մեջ շատ—շատ են: Յես նկատի ունեմ մասնավորապես մեր չորեքշաբթիները, յերբ մենք այնպես հետաքրքիր ժամանակ ենք անցկացնում միասին, յերբ մենք գեղեցիկ յերգեր ենք յերգում կամ միմյանց պատմում ենք այն, ինչ վոր հետաքրքիր է մեզ բոլորիս: Այժմ՝ որինակ մենք զրույց ենք անում բրեսլավյան համագումարի մասին: Մի՞թե կարելի չե ամեն ինչ վերապատել: Իսկ ինչպե՞ս ուրախ և հետաքրքրական է մեր ամսոյյա ընդհանուր ժողովներում. այնտեղ հետաքրքիր զեկուցումներ են կարդացվում: Վերջին անգամ կարդում եյին՝ որինակ, կո-

մունալ դործերի և ընդհանրապես քաղաքականության մասին»... «Ահա արդեն մի քանի տարի չե, — վերջացնում է շատախոս Ի. Բ., — վոր յես ոգնականուհի յեմ յերեխաների համար կատարվող աստվածաշնորհությունների ժամանակ: Այդ աշխատանքի հետ կապված է նաև այդ յերեխաների ծնողներին այցելելը տանը: Յես քանի դեռ աշխատում եյի, չեյի կարողանում բավարար ուշադրութուն դարձնել այդ բանի վրա: Իսկ այժմ, յերբ յես դործազուրկ եմ, շատ ավելի հաճախ կարող եմ այցելել այդ ծնողներին: Այդտեղ վորքա՞ն վիշտ ու կարիք ես դիտում: Այնքան շատ, վոր քո սեփական կարիքն անգամ բոլորովին կմոռանաս»:

Յերբեմն դառմանում ես, թե ի՞նչ աստիճանի կամադուրկ և պատիվ են այդ գրեթե վարժեցրած կանայք, վորոնք ցայտուն կերպով նկարագրելով իրենց գոյության զաղիր պայմանները, դրա հետ միասին հնարաւոր են գտնում բողոքի և վող մի խոսք չարտահայտել և՛ ընդհակառակը, մեծագույն հեղութուն են պրտեւորում «ասածուց առաքված» փորձությունների առաջ:

Ահա թե ինչ է գրում Պ. Ս. Բյոնիգսբերգից.

«Յուրաքանչյուր յերկրորդ ուր պետք է գնալ դործազուրկների գրասենյակը, վորտեղ գրոշմում են դործազուրկների քարտերը: Յես շատերին գիտեմ, վորոնք ամօթի զգացմունք են ապրում, կարծես թե իրենք են մեղավոր, վոր աշխատանք չունեն: Բայց այդ զգացմունքն ակամայից ծնվում և ամրոտում է, յերբ տեսնում ես յերբեմն, թե ինչպես այդ գրոշմող տիկիները կասկածանքով են նայում քեզ վրա և չարախնդորեն և դոռաղաբար ժպտում են, յեթե վորեւ պատճառով քո դործազուրկության փաստաթղթերն այնքան էլ կարգին չեն»:

Կամ թե ահա դալիս ես բորսա: Գեղ ասում են. «Նստեցեք, գուցե թե ձեզ համար աշխատանք լինի»: Նստում ենք, սպասում ենք: Մենք 100 մարդս կամ 200 կին և աղջիկ սպասում ենք: Սպասում ենք 2-3-4 ժամ

չարունակ։ Վերջապես հեռախոսի յերկար սպասվող
զանգ։ Բոլոր աչքերն ազահարար ուղղված են քարտու-
ղարի, ապարատի վրա։ Քարտուղարը բարձր ձայնով
հայտարարում է. «Մի կին է պահանջվում, վոր կարո-
ղանա աղյուսներ գարսել», կամ. «Պահանջվում է մի
կին, վորը մի ժամանակ աշխատած լինի ձրկնապիտա-
կան դորածրանում», կամ. «Պահանջվում է մի 18 տա-
րեկան աղջիկ»։ 20-30 կին նետվում են դեպի սեղանը։
Ջոկում են ելքիուսի կամ յերեքի, մյուսները վհատ վե-
րադառնում են տուն գտարկածներ։ Յեւ այսպես պրե-
թույնի որեցոր».....

Յեւ այս ամենը հաղորդվում է վոչ թե նրա հա-
մար, մորսեսոսի նոտովի այն կարգի, վոր առ տա-
մաններն է ստեղծում, այլ նրա համար միայն, վոր-
պեսզի ավարտվի անվտանգությունը և կատարելա-
պես հակառակ չկենայու գրկելի խոսքերով. «Յերբ
տանը չորս քաղցած յերեկաններ կան, տառիկ է, վոր
լրումն է առաջ գալիս, վորը տվելի վտանգավոր է։
Բայց դրա փոխարեն՝ այն որը, յերբ հաջողվում է քե-
կուզ մի համեստ նաչ պոտուստակ։ Ինեմ յնորիսկու-
յություն եմք անում ասածու՝ մի նաև այս աղբափիկ կե-
րակուրի համար, վորովհետև ուրիշներն այդ ել չու-
նեն»։

Այդպիսին է այն դեմքը, վոր մատակարարում է թան-
վորուհիներին «Քրիստոնեյական միությունը դործա-
դրկության դեմ պայքարելու համար»—ասածուն հու-
սալ և յերախտադետ լինել ասածուն և՛ հետեւաբար,
կապիտալիստին նրա համար, վոր դու գեւ բոստովին
չես ստակել։ Այո՛, այդպիսի դեմքը սարսափելի չէ
կապիտալիստի համար։

Բայց այդպիսի վարժությունը միանգամից չի
որվում։ Հետո ևս յոնարհության այդ սրտմաշ
թույնը տեւականորեն համառորեն պատվաստելու հա-
մար տարիներ են պահանջվում. այդ թույնը կուրարի

թույնի նման անդամալուծում է շարժողության կենտ-
րոնները։ Յեւ այդ դիվական համառությունն սեն-
տերաւները։ Յեւեղեցում այդ յերկխոսիկը փոքրիկ
դրոլետարին կամ փոքրիկ պրոլետարուհուն մանկա-
կան տարրերից կաշկանդում է իր սպանիչ շոշափուկ-
նելով՝ դպրոցում և դպրոցից դուրս, բաժնուրում,
յեկեղեցում, փողոցում։ Յեւեղեցին ստեղծում է իր
կազմակերպությունները և իր սխտեմը՝ հիմարայնելու
համար թե՛ պատանիներին և թե՛ աղջիկներին։ Նա
չարունակում է իր ոսկերացիան նաև հասակավոր պրո-
լետարներին, բանվորներին և բանվորուհիներին վրա։
Ի՞նչպե՞ս լսե կարելի լինի վորեւէ ավելի արտահայտիչ
բան դանել, քան կասանց տերտերական մամուլը. վոր
հատկապես այդ նպատակի համար է ստեղծված, վորը
չարթեւ-չարաթ, ամսե-ամիս «աստվածային նարայն-
նամություն» և ամեն տեսակի նման հնոտիք է խցկում։

Դուք վերցնում եք «Կերմանական բանվորուհի»
հանդեսը, վորը հաղարավոր գերմանացի բանվորուհի-
ներ, բանվորների կանայք ու մայրեր և աղջիկ-բան-
վորուհիներ են կարդում։

1931 թվականի հունվար։

Այս թիվը ինչ-վոր մի բանի պարտավորեցնում է թան-
վորական հրատարակության. 6 միլիոն դործադուրկ-
ներ Կերմանայում, սրտմաշ դրկանքներ և ցուրտ.
լնդախտ կիսաքաղցության հողի վրա՝ պրոլետարական
յերկիւսների մեջ. մայրերը փող չունեն, վորպեսզի
տրամվայով ամբուլտորիա գնան հիվանդ յերկայի
հետ (ընդհանուր յերկվույթ, վոր նշել է բուրժուական
բժիշկ Մորոն). նացիոնալ-ֆաշիստները բացարձակա-
պես ֆաշիստական հեղաշրջում են պատրաստում, ամեն
որ ավաղակային ասպատակություններ կատարելով
հեղափոխական բանվորների վրա. ժողովրդական տրե-
տեսության աճող կաթված. հեռանկարում՝ պետու-
նային հետադա ֆաշիզացում, հետագա կատաղի հար-
ձակում բանվոր դասակարգի կենսական մահաբղակի
վրա, Ահա թի ինչ է նշանակում 1931 թ. հունվարը

Գերմանիայի (այն եւ վոչ միայն Գերմանիայի) բան-
վոր դասակարգի համար:

Իսկ «Գերմանական բանվորուհի»-տեսե՛ք, թե
ինչպէս եւ անդրադարձնում այդ փաստերը, դեպի
ուր եւ կանչում բանվորուհուն:

Տեսնենք:

Առաջին համարը գրեթե ամբողջապէս մեկ կենտ-
րոնական թեմա ունի, եւ այդ թեման—շերտացալու-
թյունն է: Այս՝ մի տպագրական սխալ չէ, իսկեւսկե-
յերգեցողութիւն: Ինչպե՛ս նկատուալ, ինչպե՛ս որվա
չարիքը կազմող, ինչպե՛ս սուր եւ Այդովին չե՞տ արդեօք:

Տրվում է իբրեւ առաջին հոգւված—առաջնորդո-
ղից հետո,—«Մարտին Լյուտերի խոսքը յերաժշտու-
թյան մասին», վերտեղ ասվում է, թե «յերաժշտու-
թյունը աստծու սքանչելի, հոյակապ պարզէն է. եւ
բացի դրանից նա մոտ եւ աստվածաբանութեան», վոր
«նա հետեւ յե վանում արամութիւնը, ինչպէս այդ
յերեմիւմ եւ Սալուդ թաղալորի որինակով», վերջուպէս
այն մասին, վոր «ինձ (Լյուտերին) դուր չեն պալիս
այն մարդիկ, վորոնք յերաժշտութիւն չեն սիրում,
վորովհետեւ նա աստծու պարզէն է, եւ վոչ թե մարդ-
կանց»:

Շարունակութեան մեջ տպադրված են Իոհան
Վալտերի հոգեւոր յերգի նոտաները 1561 թվականից,
դիտական մեկնութիւններով (միասին):

Եւ ավելի հետո արվում է մի մեծ հոգւված «տե-
սական» բնույթով—«Յերգչական շարժման մասին»,
վորը, ինչպէս ընդունված է գերմանական հետադադու-
ղի ամեն մի դիտական հոգւվածի համար, բարձրանում
եւ դեպի տկունքները, դեպի հեթանոսութեան ժամա-
նակները, ապա՝ ընդգրկելով XV, XVI դարերը, վե-
րանալութեան դարաշրջանը, անցնում է լուսավորու-
թեան դարաշրջանին, իսկ հետո արշավելով պատմու-
թեան ճահճատների միջով, խոսում է վերջապէս այն
մասին, թե ինչպէս պետք է յերգեցիկ խումբ կազմա-

կերպել, ինչպիսի յերգեր պետք է յերգել եւ ինչպէս
պետք է յերգել եւ այլն:

Դրանից հետո մի ամբողջ շարք «Թղթակցութիւն-
ներ տեղերից» պատմում են յերգեցիկ խմբերի շարժման
մասին Գերմանիայի զանազան կետերում: Այսպէս, մի
նամակ Սաքսոնիայից հաղորդում է մի ամբողջ շարք
յերգեցիկ խմբերի գոյութեան մասին. նրանցից մի քանի-
սը 50 եւ 100 բանվորուհիների կազմով: Այդ յերգեցիկ
խմբերը առավելապէս կրոնական յերգեր են յերգում
վոչ միայն յեկեղեցում, այլեւ Փարբիկաներում: Այս-
պէս Կրիքեստու փողերիկ ավանում թղթի Փարբիկայի
ազմինիստրացիան Փարբիկայի գրասենյակի՝ ամենա-
լայ յենքը հատկացրեց 52 հոգուց բաղկացած բանվո-
րուհիների յերգեցիկ խմբին, վորոնք յեկել եյին Դրեզ-
դենից. յերեւ որ շարունակ խմբին մասնակցող կանայք
Փիլիպայի հյուրերն եյին համարվում եւ նրա հաշվին ե-
յին կերակրվում. Պատուր Շտիրը, խմբապետը, «դեպի
ամուսնամարեն խոր մտքերն առաջնորդեց մեզ ժամա-
նակակից յերգչական շարժման բնույթի մասին, իսկ
պատուր Զեյդելը՝ Դրեզդենից, վորեւվորված խոսում
եր այն մասին, վոր մենք ավետարանական յեկեղեցու-
յենքի կենդանի քարերն ենք»: Իսկ կերակի յերկեղան,
հոկամբերի Ը-ին, տեղի ունեցով հանգիստիս հա-
մերզ, վորին ներկա եյին բարձր ազմինիստրացիան,
գրասենյակի ծառայողները եւ Փարբիկայի բանվորնե-
րն ու բանվորուհիները: «Այս, ինչպե՛ս հիանալի յեր
ամեն ինչ, —հետեւ է հիացմունքից «բանթղթակցութիւն»:
—Յեւ ինչպե՛ս ամեն ինչ ներդաշնակ եր հնչում»: Իսկ
յենքը «Փիլիպայի կիմ շեֆը, մեր բարի խաղեցիկը, իր
ամբողջ բնասնիքով չափազանց ուշադիր եր դեպի մեզ»:

Փակագրիճների մեջ նկատենք, վոր այս փոքրիկ
գծագրութիւնը—միացումը յերգի նշանի եւ «Հին բարի
խոցիայինի չեֆութեան» տակ—բաւարար պարզու-
թեամբ գույց եւ տարիս քուրճուական յերգչական շարժ-
ման իսկական բնույթը, նրա՝ այսպէս առած, սոցիա-
լական դեմքը:

Յեւ պատահական չէ, — ո՞րքանով պատահական չէ, — վոր ժուրնալի ամբողջ համարը (մնացորդը նվիրված է XIII դարի գերմանական բանաստեղծ Վալտեր Փոն դեր Յոդերիկի կենսագրությունը, կղերական այն վեպին, վոր տրվում է շարունակութուններով և միջանի դործնական ցուցումներով այն մասին, թե ինչպես պետք է մաքրել նիկելի իրերը և ապակիներն անթափանցիկ դարձնել) նվիրված է այդ վերադարձյալ թեմային «լեր-դեցողության մասին»: Հոգեվոր «չեղոք», զվարճալի յերգչական շարժման դիմակի տակից կապիտալիստի մոռթխ և դուրս պրծնում:

Սակայն, այն՝ ինչ վոր մեզ համար պարզ է, ինչ վոր պարզ է Գերմանիայի դիտակից պրոլետարիատի համար, այն խուշ և տալիս անդիտակից համատեղյալ բանվորուհու ուշադրությունից: «Դեռ չէ Արքայտե-րին» ժուրնալը բուրժուադիալի սոցիալական պատվե-րը կատարեց:

Բացառիկ զվարճալի յե հնչում յերբեմն այդ ժուր-նայների «գեղեցիկ գրականությունը», վորը յենթարկ-ված է միևնույն խնդիրներին: Քրիստոնեյական արհ-միությունների ռզգան «Փրատենըլատ»-ում («Կանանց լրագիր») կարդում ենք:

«Ամեն վոք, ով կարողանում է բնության գեղեց-կություններն զգալ, նրանց հակայական առատությամբ կգտնի իր շուրջը: Թուշունների շոյող յերգեցողությու-նը, առվակի խոխոքը, զարնան զարթնումը և ծաղիկ-ները մարդագետիներում, — այս ամենը ինչպե՞ս գե-ղեցիկ է: Միայն վշտի հովտում, այնտեղ, վորտեղ մարդիկն են ապրում, ամեն ինչ մուսյ է թվում, վո-րովհետև այնտեղ այդ գեղեցիկությունները չեն տես-նում: Բայց ամենակարող, ամենիմաստ, ամենաբարի տեր աստվածը ամեն մի մարդու սրտի մեջ գեղեցիկու-թյան կտորներ է դրել, վորոնք կարող են ծաղկել:

Պահպանեցեք ձեր սրտերի ուրախությունը: Վոչ վոքի մի՛ թույլ տաք դուրս կորդելու այն ձեր հոգիներ-րից: Առանձնապես մեզ, կանանցս, սեր աստվածը

պարզեւել է գեղեցիկության և ուրախության ալդալիսի առատ զգացմունք... Տեր աստվածը ամենքի վրա յե կենդանարար ուրախության մասնիկ է հոսեցրել, թե՛ արդարներէ և թե՛ մեղավորների, թե՛ հարուստների և թե՛ աղքատների, թե՛ իմաստունների և թե՛ հիմար-ների վրա...

Մի՛ շեղվեք այն ճանապարհից, վոր աստված կան-խապես նշանակել է մեզ համար, վո՛չ լավ և վո՛չ սե որերում: Դուք բոլորդ յեղբայրներ և քույրեր եք մարդ-կանց ընդհանուր բարեկամության մեջ, բոլո՛րդ ան-խալը, աստծու միակ և՛ ընդհանուր սիրով»:

Իսկ մի փոքր ներքեում մենք գտնում ենք վոչ ա-վելի՛ պակաս հիանալի «վոտանավորներ արձակի ձևով» ի զարգացումն այդ հոգեչա՛հ ճշմարտությունների:

«Ի՞նչպիսի հասարակական դիրք ունի Փարբիկայի բանվորուհին: Մի՞թե նրա վրա վերելից ներքե չեն նա-յում: Իհարկե, բանվորուհիների մեջ տարբեր կան, վորոնք հարգանքի արժանի չեն: Սակայն, ընդհանուր առումով Փարբիկային բանվորուհին իր համբավից ա-վելի բարձր է: Նա իր հոգսերն ու գաղտնությունները ներհյուսեց այն թանկագին դործվածքների մեջ, վո-րոնցով զարդարում է իր մարմինը նրա ավելի բախ-տավոր հարուստ քույրը: Մտածո՛ւմ է արդյոք այդ պճնադարդ տիկինը, հայելու մեջ իր վրա և իր տուա-լետի վրա հիանալիս, այն չարքաշ աշխատավորուհու մասին, վորի ձեռքերով են հյուսվել այդ մետաքսե դործվածքները: Ի՞նչպես կվարվի նա, յեթե այդ խեղճ բանվորուհի-քույրը հանկարծակի նրա կողքին կանդ-ներ:

Յեա վախենում եմ, վոր նա պարզապես դողողա-բար յերեսը չուռ կտար...

Մեր աշխարհում ստվերոտ կողմերը միշտ հերթա-փոխվում են լուսավորների հետ: Միևնույն բանը կո-րեւի յե ասել Փարբիկային բանվորուհու կյանքի մա-սին: Իրոք, Փարբիկայում կատարվող աշխատանքի շնորհիվ նա շատ քանիք է տեսնում, վորոնք մատչելի չեն նրա հարուստ քրոջ տեսությանը: Կարիքը նրան շատ

բան եւ սովորեցնում: Յեւ ահա թե յես ինչ եմ ուզում չեչտե՛լ՝ իսկապես քրիստոնեական բանվոր-կի՛նք, կոչ-ված եւ արդի ժամանակի սոցիալական կարեւոր ֆունկցիաներ կատարելու» և այլն, և այլն:

Ավետարանական կաղամկերալուծչո՛ւնները, զորհուրդ և լրագրերը նույնպես անհաղ կիրք են տաժում դեպի աստվածաշնչական դարձվածքները: Առանձնապես սիրում են նրանք սովմոսները. նրանք այդ սաղմոսներից վերցնում են վորեւ մի տուն և փաթաթում են նրա շուրջը մի ամբողջ սար վայրենի «ճշմարտություններ», ապացուցելով այն ամենը, ինչ վոր հաճելի յե կապիտալին: Այդ բանը բավական պարզ ձևով ե արվում—միայն ձեռքերի ճարպկություն: Յուրաքանչեւ այդ վոտանավորի մի տնով. «Նա նոր յերդ դրեց իմ բերանը, վորպեսզի փառաբանեմ մեր տեր աստծուն», մի մշուշապատ տնով, ինչպես վոր ե աստվածաշնչական ամեն մի տուն:

Բայց ահա «սոցիալական» մեկնություն՝ այդ առթիվ (տես «Գեոլոգի Արքայտերին», 1931 թ. հունվար):

«Ամեն անդամ հեշտ չե աստծուն փառաբանելը: Ահա ինչ—վոր մեկը գնում ե սիրելի էյակի դադաղի հետեվից, իսկ մի ուրիշը յերբեմն կորցնում ե իր աղքատիկ գույքի մնացորդը. թե դաժան անարդարություն ե կատարվում, կամ հիվանդությունն ե ծանր բեռան պես վրա ընկել: Յեւ հանկարծ—փառաբանեց՛ք աստծուն: Մի ուրիշին այդ բանը ծաղր կլիմա: Մի ուրիշը կմտածի—ախր ի՞նչ բանի համար աստծուն գովաբանեմ: Յեթե մարդ աղնիվ լինի, կարող ե միայն բողոքել: Յես հոգնեցի, ինձ ի չարն են գործ դնում, ինձ վոչ վոք չի հարգում: Վիշտ ե տանջանք, ճնշում և միայնություն—այսպես ե իմ կյանքը: Ինչի՞ համար ուրեմն փառաբանեմ աստծուն»:

Հարցը՝ իսկապես, խանդարիչ հարց ե: Ավետարանական տերտերների որդանն պղծում ե, վոր այդ հարցը թափառում ե արածվող վոչխարների գլխում և չտապում ե ծակուժուկը կարկատել:

«Մակայն, կանդ առ: Ագնիվ և մտածկոտ յեղիր: Մի՞ թե այնուամենայնիվ դու վոչ մի հիմք չունես դու վարանելու աստծուն: Վերլուծիր քո կյանքը, կյանքիդ ամեն մի ժամը: Մի՞ թե նա ամբողջապես մի համատարած գիշեր ե: Մի՞ թե նրա մեջ չկա աստվածային չորհրդի և վոչ մի կայծ, վորի լույսը չի կարող քեզ չորախացնել»:

Հետո գալիս ե արդեն կատարյալ անհեթեթություն:

«Յեւ նույնիսկ յեթե դու իրավացի յես, յեթե քո շուրջը գիշեր ե, այնուամենայնիվ կա եյի մի բան, վոր լույս ե տալիս քեզ այդ գիշերվա մեջ: Նրա անունը ծանոթ ե ամբողջ մարդկության: Նա լույսի աղբյուրն ե այն բոլորի համար, վորոնք թափառում են գիշերվա խավարում, մեղքի, տանջանքների, մահվան խավարում»:

Պարզ բան ե, վոր այդ լույսը աստվածն ե...:

Յեւ ահա, հաղթականորեն հարցնում ե առաջնորդողի հեղինակը (այդ ցնդարանությունն առաջնորդող ե գրված—նկատի ունեցե՛ք—բանվորուհիների միությունների որդանի 1931 թվականում, յերբ Գերմանիայի ռաջնորդող, այն վաղիկյանում, յերբ Գերմանիայի քաղաքներում ամեն մի յերբորդ բանվորը գործադուրկ ե, ամեն մի յերկրորդ բանվորը լրիվ չարաթ չի աշխատում):

«Յեւ այսպես, պարզ չե՞ արդյոք, վոր մեզնում աստծուն գովաբանելու համար բավական հիմքեր կան: Յեւ ճշմարտապես: Փա՛ռք քեզ, տե՛ր, վորովհետեւ դու մեր լույսն ես: Վորովհետեւ աստծուն յերդ ե պեռք, վոր դալիս ե գիշերվա խավարից, սավառնում ե անապատի վերելում, վճռաւորությունը ուրախությունը պարձնելով»:

Ահա որինակի համար՝ սաղմոսերգուն. «Նրան ապականությամբ յի հորն եյին դցում. այնտեղ նրան տանջելով խեղդում եյին, սակայն, աստված փրկեց նրան: Յեւ դրա համար փառք նրան»:

Այդպես էլ մենք. ջուրը հասավ մինչև մեր հոգին: Բայց աստված նորից ու նորից կփրկի նրան: Նա թույլ չի տա, վոր մենք խորասուզվենք մոնչացող ջրերում: Յեվ մենք նրան փառքի յերդ ենք յերդում»:

Այդպիսին է տերտերական դիպրիկատիկան: Այդպիսիք են իրականութունն «արդարացնելու» մեթոդները, —կամ՝ ինչպես արտահայտվում է տերտերութուն ա-նող գրականագետը կամ գրականագիտութուն անող տերտերը, —գիշերվա մթության, իրական թշվառութունների, վշտի և ազդատության արդարացման մեթոդները, միատիկական զառանցանքներով լույսի մասին, ասածու մասին, վորովհետև միակ և հիմնական խնդիրն է հեռացնել այս իրականութունից և դասակարգային ցատումը տանել գերյերկրային բարձունքները, դեպի անտառի վողին, դեպի սատանան, միայն թե ազդատության անմիջական պատճառների շուրջը լինելիք խորհրդածութուններից հեռացնել: Վորովհետև այդ խորհրդածութունները բարեբի —կապիտալիստների՝ համար—չեն հասցնի:

1930 թվականի ամռանը Գերմանիայի Բրեսլավի քաղաքում տեղի ունեցավ «Գերմանիայի ավետարանական բանվորուհիների միության» համագումարը: Այդպիսի համագումարներ՝ թե՛ ավետարանական և թե՛ կաթոլիկական կազմակերպութունների, հաճախ են տեղի ունենում: Նրանք շատ բնորոշ են քրիստոնեական միությունների գործունեության մեթոդների համար:

Այդ համագումարին յեկան մինչև 350 բանվորուհի յերկրի զանազան կողմերից: Բրեսլավում նրանք տեղավորվեցին բանվորական բնակարաններում համագումարի ամբողջ ժամանակի ընթացքում: Ինքը՝ համագումարը տեղի յեր ունենում «Առետրականների Միության» շենքում (մի փաստ, վորի վրա արժե ուշադրութուն դարձնել): Կային հասակավոր և յերիտառորդ բանվորուհիներ: Սկսվեց, իհարկե, պարտադիր հանդի-

սավոր աստվածապաշտությամբ սուրբ Քրիստափորի հնադարյան յեկեղեցում, վորից հետո աստվածային որհուրթյամբ զինված պատգամավորներն սկսեցին իրենց աշխատանքները:

Առաջին գեկուցման թեման եր՝ «Ավետարանական բանվորուհու կրթության ուղիները»: Ձեկուցողն ապացուցում եր, վոր «կրթությունը վոչ միայն իմացական գիտություններ ձեռք բերելու և խելքի աշխատանքի մեջն է, այլև սրտի ուժերը դաստիարակելու մեջ», և վոր «կրթության վերջին խնդիրը աստծու պատկերի արժանի լինելու մեջն է, վորով ստեղծված ենք մենք»: Ապա մի շարք գեկուցումներ կարդացվեցին բանվորուհու կուլտուրական մակարդակը յերաժշտության, յերգեցողության, բանաստեղծության, գեղարվեստի, այլև ֆիզկուլտուրայի և յերկրում ճանապարհորդություններ կատարելու միջոցով բարձրացնելու անհրաժեշտության մասին: Հետո պրոֆ. Ռոզենշտայնը գեկուցեց «Տնտեսական կյանքը և կրթության խնդիրները» թեմայի մասին: Ինչպես հաղորդում է համագումարի հաշվետվությունը՝ «տնտեսական կյանքի ընկճված վիճակը սրբօրոգից ցույց է տվել վորպես մի անցողական, վաղանցուկ րան, մինչդեռ մարդու իմացական գիտությունը և երթությունը հավիտենական ժամանակներ ի նկատի ունեն»:

Տեսական գեկուցումներից հետո համագումարն անցավ գործնական խնդիրներին: Միջոցառում աշխուժացավ: Կենտրոնական կոմիտեի հաշվետվությունը թվում եր հաջողություններ: 2 տարվա ընթացքում միայն 30 Փերայն, բայց դրա փոխարեն միլիոնի քաղաքիցին: Առ 1 հունվարի 1930 թվականի միությունն ուներ 140 տեղական Փերայներ 10382 անդամով. բացի դրանից, գոյութուն ուներ յերիտառորդության 37 ինքնուրույն խմբեր և մանկական 8 խումբ: Անդամների ամբողջ թվի 30-ից վոչ ավելի տոկոսը կազմակերպված են արհմիութենական կոմիտեի կողմից: Միլիոնի հարյուր անգամ հասարակական ակտիվ աշխատանքով և զբաղվում ծխական խորհուրդներում, հիվանդանոցային դանձարկղներում

և Քաղաքը և Կոնստանդնուպոլսը (վերջիններում — 17 բանվորուհի) : Պատգամավորուհիները տեղերից միևնույն ճոռու մարանուխյուններն էլին կրկնում : Մերթ-մերթ և հատ-հատ դասակարգային գիտակցության, դասակարգային զայրույթի առանձին ձայներ էլին հնչում նրանց ճառերում, սակայն նախազանգությունը արագ կերպով վերացնում էր «անտեղի» ճառերը :

Միակ իրական լուրջ խնդիրը, վոր կոնֆերանսում դրվեց, ամուսնացած կանանց աշխատանքի խնդիրն էր : Ֆալստայնը, տերտերական ռեակցիոն շրջանները ազդեցության մեջ դրած ամուսնացած կնոջը արտադրությունից դուրս մղելու համար, վորչախով վոր այդ «անարդարացի լին» գործադրության առկայությունը, իսկ զլիափորապես քայքայում է ըրիտոնեյական բնույթների հիմունքները : Այդ պահանջը տարվում է սովորաբար այսպիսի լողուններով, ինչպես. «վերադարձրեք ընտանքին նրա կերակրողին», «կնոջ տեղը ոչ չախ մոտն է», «ամուսնացած կնոջ աշխատանքը քայքայում է ընտանիքը» և այլն : Առանձին դժվարություն էլիս ապացուցելու, վոր այդ պահանջը դուրս ռեակցիոն պահանջ է : Այդ լողուններում ձգտումն է լսվում ամուսնացածին փոխարինել յերիտասարդ բալետուհիով, վորի աշխատավարձն առանձնապես ցածր է : Դրա հետ միասին — և այդ է գլխավորը — այսպիսի պահանջ նշանակում է նաև բանվոր դասակարգի կենսական մակարդակի իջեցում՝ աշխատանքի ամբողջ ծանրությունը միայն այր-ամուսնու, իսկ ավելի ճիշտ՝ յերիտասարդ վորդու կամ ջահել աղջկա վրա փոխադրելու ճանապարհով :

Կոնֆերանսը, վորի մասին մենք վերելում խոսեցինք, ավարտվեց յերրորդ օրը մաղթանքով, քարոզով և բարե յերթի խոսքով : Յեթն քնորոշ և այն, ինչ վոր կար այդ կոնֆերանսում, շատ անդամ ավելի բնորոշ էր այն, ինչ վոր չկար : Զիպին աջախի «դատարկ բաներ», ինչպես բանվորուհու տնտեսական դրության խնդիրը, գործադրության դեմ պայքարելու խնդիրը...

Թույլ կտանք մեզ առաջ բերելու նման մի ուրիշ

համադրման օրակարգ, վոր պարզ կերպով վկայում է այդ դրուցարանի բովանդակության մասին :

Ուրբաթ, մայիսի 23.

4.30.—Միութան վարչության նիստը :

7.30.—Ընթերց պատգամավորուհիների հետ միասին :

8.30.—Մազթանը սուրբ Պետրոսի յեկեղեցում :

Շաբաթ, մայիսի 24.

9.00.—Ազոթք :

9.30.—6.—Հանդիսավոր բացում է ղեկուցումներ :

1. Կրթության դերն իմ կյանքում :

2. Ավետարանի դերն իմ կյանքում :

3. Ի՞նչ նշանակություն ունի իմ կյանքում գիտական և սոցիալական պրոբլեմների լուս-ցողությունը :

4. Գեղարվեստի դերն իմ կյանքում :

5. Ի՞նչ նշանակություն ունեն ճանապարհորդությունը, սպորտը և դրոսանքներն իմ կյանքի համար :

8.—Վոդյույներ : Չեկուցում — տնտեսական կյանքը և կրթությունը :

Կիրակի, մայիսի 25.

9.15.—Ընդհանուր այցելություն սուրբ Մազթանի յեկեղեցուն :

9.30.—Հանդիսավոր ամովածապալատություն այդ յեկեղեցում :

1.1.—Քաղաքի, նոր յեկեղեցիների և մյուս նշանավոր տեղերի գիտողություն :

12.30.—Ցառ :

2.—Դոնմիակ ժողով :

1. Նախազանգության ընտրություն :

2. Վարչության հաշվետվություն :

3. Գանձարկի հաշվետվություն :

4. Բանաձև վարչության գործունեություն մասին:

5—6. Նոր վարչության ընտրություններ:

7—8. Զանազան:

7. — Հանդիսավոր յեղրարակման ժողով:

Նրանից հետո 2—3 որ պրկնիկներ և զբոսանքներ քաղաքից դուրս:

Յեվ — Բանվորուհիներին համադրամարի ծրագիրը պայքարի և կարիքի մեծագույն սրման չըջանում ավարտված և:

Բանվորուհիների Ֆերայնների ավետարանական միությունը սովորաբար տարին մեկ անգամ նաև հատուկ դասընթացներ և կազմակերպում ակտիվիստականների համար: Այդպիսի դասընթացները տևում են 4 շաբաթ միություն դավանային վորեն բաժանմունքում, վորտեղ նա ունի իր տունը, հանրակացարանը, վորտեղ ծառայության պատրաստ յեկեղեցի կա և այլն: Այդպիսի պարապմունքների ծրագիրը, որ 1930 թվականին համար (նրանք տարվում էյին Իոհաննիս-չոֆա գեղարվեստական փոքրիկ քաղաքում. սովորաբար ընտրվում են այդպիսի կոկիկ, վոչ-արդյունաբերական փոքրիկ քաղաքներ, վորոնք աղատ են «կողմնակի աղղեցություններից»), դրված և պրոսպեկտում պլանում հետևյալ ձևով.

1. Աշխատանք աստվածաշնչի վրա (մասնավորապես հին և նոր կտակարանների կանանց տիպերի ու ուսումնասիրություն):

2. Ուսուցում ժողովրդական տնտեսություն մասին (մեր ժամանակակից տնտեսական կյանքի հիմքը և խնդիրները) — ինչ-վոր քաղաքատնտեսություն նման մի բան ավետարանի վորդով:

3. Բարեգործական աշխատանք (գործնական աշխատակցության խնդիրները մասնավոր և հասարակական բարեգործական կազմակերպություններին մեջ):

4. Յերգեցողություն և յերաժշտություն:

5. Մարմնամարզություն, ժողովրդական պարեր, սպորտ:

Բացի այս դասընթացներից դասախոսություններ են կարգադրվում առողջապահության մասին, բանվորական շարժման մասին, արհմիությունների և կոոպերատիվների մասին, աշխատանքային իրավունքի և աշխատանքի պաշտպանության մասին, յեկեղեցական խնդիրների մասին, կանանց և պատանեկության շարժման մասին:

Պարապմունքներն ընթանում են արտաքուստ համադրանք բարենպաստ պայմաններում, տարվում են յեկեղեցու կողմից նշանակված «մասնադեռներին» դեկավարություն: Այդ դասընթացները միության համար ակտիվ բանվորուհիներ են տալիս:

Յրիստոնեյական միությունների մասնաշաղկան աշխատանքի ձևերի թվին են պատկանում՝ այսպես կոչված, «կրոնի որերը»: Այդ մի տեսակ ընդլայնված միտինգ և, վոր սովորաբար յեկեղեցում և տեղի ունենում, ամռանը թափոնների կատարումով, զբոսանքներով և այլն: Յեկեղեցում, բացի աստվածաշունչությունից, վորը կատարվում և յերաժշտական-փոկալ համարների լիակատար համալրածուի ուղեկցությամբ, առաջնորդները գանաղան թեմաներով ղեկուցումներ են անում: Վերցնում ենք մի կոնկրետ շաբաթյան դեպք, մեկը՝ բազմաթիվ դեպքերից:

Գարս քաղաքի բանվորների և բանվորուհիների միությունները մարտի 23-ին այդպիսի մի «կրոնի որ» կազմակերպեցին: Մարտի 23-ին, կիրակի որը հանդիսավոր ժողով տեղի ունեցավ քաղաքի ամենամեծ դահլիճում: Ներածական ճառ արտասանեց միության պատվավոր նախագահ դոկտոր Ունտերգերերը, վորը իր ճառը դրեթե ամրողությունամբ նվիրեց «կրոնական համալրածների մասին Ուսուստանում» թեմային: Զեկուցումը՝ ըստ «Արքայտերին» լրագրի (Մյունխեն) «բանթղթակցուհու» հայտարարության, «աղմկահույզ հա-

վանություն առաջ բերեց»... Այսպիսով դուք կեկը, փոխ-
նախագահը յերկու դիտական ղեկուցում արեց տեխ-
նիկայի բնագավառից. ղեկուցումներին զուգընթաց
ցույց ելին տրվում դիտողություններ: Յուրեւրում ամենա-
բազմազան իրերի՝ մանկական հագուստների, բարձիկ-
ների, տան տուֆլիների և նման բաների յուրատեսակ
ցուցահանդես ելին սարքել. այդ իրերը «բանվորուհիներ-
ի միության» անդամների արտադրանքն էլին: Ո՞վ
կասեր, — հիացմունքով բացականչում է բանվորուհի-
ցուհին, — վոր այդ ղեկեցիկ իրերը չինված են մշտված
հին հագուստներից և փայտ-փուլուսներից: Փա՛ռք և
պատիվ վորեւորված աշխատանքին և բանվորուհիների
կաթոլիկական միությունների սոցիալական բանակա-
նության: Բո որհնությունն ուղարկիր, ո՞վ աստված,
քրիստոնեական աշխատանքին»:

Սոցիալական բանականության հիշատակություն-
նը իզուր և պատահական բան չէ: «Կրոնի ոլորը»
ծառայելով յեկեղեցական կաղծակերպությունների
խնդիրներին, միաժամանակ նոր անդամներ ձգելու
կոնկրետ նպատակն են հետապնդում: Այդպիսի «ոլորը»
ազդեցիկալի խոշոր միջոցներ են, մանավանդ փոքրիկ
քաղաքներում, վորտեղ տերտերը ամենակարևոր անձ-
նավորություններից մեկն է. քրիստոնեական ձեռքերի
աշխատասիրության արտադրանքի ցուցադրությունը
տնտեսարարության, ժրաջանության, տնտեսարարության
համար տարվող այդ ազդեցիկալի տարրերից մեկն է.
նա պետք է ցույց տա, վոր եյապես աղքատ լինելը, ինչ-
պես վաղուց հայտնի յե, ամոթալի բան չէ և կարելի յե
այդ չքավորության մեջ յերջանիկ լինել և թե նույնիսկ՝
ընդհակառակը, չքավորները հարուստներից ավելի՝
յերջանիկ են: Յեվ հարկ չկա նախանձելու հարուստնե-
րին... Այս առասպելի բարոյականը ավելի քան պարզ
է...

Գերմանիայի աշխատավոր կանանց այն բաղմաթիվ
կոնֆերանսներում, վորոնք տեղի եյին ունենում 1930

թվականի ընթացքում յերկրի շատ քաղաքներում, ճա-
ռով հաղես յեկող շատ քիչ աշխատավորուհի զանց եր-
անում խոսել յեկեղեցականների՝ բանվորուհիների մեջ
տարվող աշխատանքի մասին: Այդ պատմվածքներից
միջանիսը ցայտուն կերպով պատկերացնում են քրիս-
տոնեական ազդեցիկալիների և ազդեցիկալիների
բանվորական միջավայրը թափանցելու և ավելի պակաս
կայուն տարրերին, մանավանդ կանանց մեջ, վաշտակելու
մեթոդները:

Այսպես, Բերլինի կոնֆերանսում պատգամավորու-
հիներից մեկը պատմում եր, վոր ինքը ղիտել է, թե
ինչպես կաթոլիկական կանանց միության դամ-պատ-
րոնեսաններից վորմանք մի շարք բանվորուհիների հին
չորեր և փայտաներ եյին նվիրում, վորպեսզի նրանք
պարլամենտի ընտրությունների ժամանակ կենտրոնի
կուսակցությանը ձայն տան: Պատգամավորուհին ականջ
եր դրել այդպիսի խոսակցության արդեն ընտրություն-
ներից հետո:

Տիկինը հարցնում է բանվորուհուն. — վո՞ր ցուցա-
կին եյիք ձայն տալիս:

Բանվորուհին պատասխանում է. — չորրորդին (կոմ-
կուսակցության):

Կատաղում տիկինը և ասում. — Համարձակվես
դիմել ինձ ոգնության համար, զես կարմիրների մոտ,
թող նրա՛նք ոգնեն քեզ:

Մի ուրիշ պատգամավորուհի պատմեց այն մասին,
թե ինչպես միջանի տարի առաջ ավետարանական
կանանց ինչ-վոր մի կաղծակերպության մի ազդեցիկ
կին նրան իր ցանցը զցեց, ստիպելով խղել իր կապերը
կոմունիստական կուսակցության հետ: Նրան նյութա-
կան մեծ աջակցություն եյին խոստանում, յեթե կհա-
ջողեցին հեռացնել կոմունիստներից իր ամուսնուն, մի
ակտիվ բանվորի, կոմկուսակցության անդամի, և նույն-
իսկ իբրև ավանս տվին միջանի միջքը: Իր ամուսնուն
իր հետևից տանելը նրան չհաջողվեց. ընդհակառակը՝
ամուսնու ազդեցությամբ նա շուտ հասկացավ շան-

տաժը և վերադարձա՞վ հեղափոխական բանվորների բանակը:

Այդ միջնադեպը չատ բնորոշ է տղամարդկանց վրա կնոջ, վորդու կամ մոր միջոցով աղբեցութուն դործելու մեթոդների համար:

Յեկեղեցին վոչ միայն իր մօտ: և հանչում բանվորուհիներին, այլև նա ինքն է գնում նրանց միջավայրը, վորպեսզի անմիջական մոտիկութամբ նրանց հետ իր քայքայիչ աշխատանքը տանի: Այդ ուղղությամբ գործունեությունն ամենաճարպիկ մեթոդների թվին է պատկանում նաև «Փաբրիկային սոցիալական բանվորուհիներին» ինստիտուտը: Այդպես են անվանում այն «Հասարակական կանանց», վոր հավաքադրում են առավելագույն մանր-բուրժուական ինտելիգենցիայի, մանր բուրժուազիայի միջավայրից, ինչպես և առանձին միջնախավերի բանվորների ագիտացիայի յենթարկված կանանց, վորոնք ավելի կտո՞ պակաս տեղական ժամկետներով ձեռնարկություններն են գնում նրա համար, վորպեսզի դադարա՞ն առաջը կանգնելով կամ գրասենյակում աշխատելով, վորքան հնարավոր է ավելի մտերմությամբ թափանցեն բանվորուհիների միջավայրը, «բարերար աղբեցություն» գործելով նրանց վրա,—դասակարգային աշխատակցություն և ավետարանի վորդով: Այդպիսի «սոցիալական բանվորուհիներ» ըստ եյություն լրտեսուհի յե հանդիսանում, վորին բուրժուազիան ծածկաբար ուղարկել է բանվորական միջավայրը. նա սովորաբար թաղցնում է իր իսկական նպատակը, ներս խցկվելով բանվորուհիների բացարձակ վստահության բնագավառը: Այդ «սոցրան-վորուհիները» ամենատեսակապետով կապված են յսկեզեցական կազմակերպությունների հետ, շարունակելով այն աշխատանքը ձեռնարկության մեջ, վորը քրիստոնեական միությունն իրադրոծում է նրանից դուրս:

Այդ քույրերի աշխատանքի հիմնական սկզբունք-

ների մասին խոսում է կաթոլիկական «Դի Ծրառու» («Կին») ժուրնալը:

«1. Ձեռնարկություններում հասարակական աշխատանքը պետք է ինտերկոնֆեսիոնալ (այսինքն՝ թե՛ ավետարանական և թե՛ կաթոլիկական, նայելով բանվորուհիների կազմին) և արտաքաղաքական լինի:

2. Հասարակական բանվորուհին ձեռնարկության մեջ սկսում է աշխատել այն ձեռնարկությունում, վորտեղ նա պետք է զարգացնի սոցիալ-մանկավարժական գործունեություն ինչպես բանվորուհի և աշխատում է մյուս բանվորուհիների հետ միասին ֆարքիկայի զանազան բաժանմունքներում: Այդպիսով նա ծանոթանում է առ իրտարություն յուրատեսակ դժերի հետ և իմանում, թե ինչպես կկարողանա նա ամենից ավելի լավ դուրս բերել իր անելիքները հենց տվյալ ձեռնարկության մեջ: Չանազան աշխատանքային պրոցեսների հմտությունը հետագայում հիմնական նշանակություն ունի՝ նրա աղբեցությունը ձեռնարկության աղմինիստրացիայի, վարպետների և բանվորների վրա խորացնելու համար: Սակայն, ամենից առաջ միասնական աշխատանքն անհրաժեշտ է նրա համար, վորպեսզի բանվորուհիները և հասարակական գործուհիները ձեռնարկության մեջ ճանաչեն իրար: Այդ ժամանակի ընթացքում պետք է փոխադարձ վստահության հարարկություններ սահմանվեն, վորոնցից հետագայում կախված կլինեն հասարակական աշխատանքի հաջողությունը կամ անհաջողությունը ձեռնարկության մեջ:

3. Սոցիալ-մանկավարժական ամբողջ աշխատանքը տարվում է ամենատեսակապ ազապանելով ֆարքիոմի հետ (իհարիե, վոչ հեղափոխական): Ձեռնարկության մեջ հասարակական գործուհին ականջ է դնում ուրիշների նախադժերին և իր հերթին նրանց վրա աղբեցություն է գործում: Ձեռնարկության մեջ հասարակական գործուհին իրավունք չունի վորև սոցիալական նորամուծություն անելու, թեկուզ այդ բանի վերաբերությամբ աղմինիստրացիան տված լինի իր համաձայ-

նությունը, բայց ստացված չլինի Փարբիոմի անձնա-
կազմի և աշխատակիցների համաձայնությունը: Այդպի-
սով հասարակական աշխատանքը ձեռնարկության մեջ
իրենց՝ բանվորների միջավայրից և բղիժում. նա վեր-
ջիններիս վրին վաչ մի բան չի փաթաթում:

4. Հասարակական բանվորուհին ձեռնարկության
մեջ Փարբիկայի ծառայող չի հանդիսանում, փորի հա-
մար ինքն աշխատում է (նա այդ Փարբիկայից միայն
աշխատավարձ է ստանում ինչպես բանվորուհի), այլ
նա դանիում է «ձեռնարկության լուսններում տարվող հասա-
րակական աշխատանքի կամիտեյի ծառայության մեջ»:
Այդ կամիտեն կազմված է րարեկամների այն խմբակից,
փորը ծաղեղ է այն նախաձեռնող փոքր խմբից, փորը
սկսել է այդ գործը: Կամիտեյի կազմի մեջ մտնում են
նաև այն մարդիկ, փորոնք պատկանում են տնտեսու-
թյանը մասնակցող յերկու խմբերին (այսինքն՝ բան-
վորները և գործատերերը), այլև այդ խնդրով հետա-
քըրվող այն անձերը, փորոնք մասնակցում են այդ
գործին թե հոգեպես և թե նյութապես (առաջին հեր-
թին—յեկեղեցականները): Ծնորհիվ իր դրության այս
«չեղորության» հասարակական բանվորուհին ձեռնար-
կության մեջ աղմկնիստբացիայի որդան չի հանդիսա-
նում. նա միեկնույն դրության մեջ է գտնվում, ինչ
փոր անձնակազմը, նրան կարելի չե արձակել, փոր որը
կամենաս. նա պատկանում է բանվորների կատեգո-
րիային:

Առանձին բանվորների և բանվորուհիների հատուկ
ցանկությամբ աշխատանքից հետո ձեռնարկության մեջ
կազմակերպվում են զրույցներ հասարակական բան-
վորուհու հետ այն խնդիրների շուրջը, փորոնք չեն
մտնում ձեռնարկության շահերի շրջանը:

Այստեղ խոսում են մոտավորապես հետևյալ թե-
մաների մասին:

«Կարելի՞ չե արդյոք ուրախություն գտնել աշխա-
տանքի մեջ», «Պատասխանատվություն այն յերիտա-
սարդ բանվորուհիների համար, փորոնք աշխատում են

տվյալ ձեռնարկության մեջ», «Վերաբերմունքը դոր-
ծավարձային աշխատանքին»: Զրույցին մասնակցող
կանայք, հենվելով իրենց կոնկրետ ապրումների վրա,
քննադատորեն մտածում են այդ խնդիրների վրա և
հոգս են քաշում, վորպեսզի նրանց քննարկման ժամա-
նակ յեկնեն ռեալ իրականությունից:

Սակայն հասարակական բանվորուհին միայն այն
դեպքում է մինչև վերջը կատարում իր աշխատան-
քը, յեթե նա ընդգրկում է նաև ձեռնարկության յն-
քիտասայլությանը:

Յերիտասարդությանը ինքնուրույն մտածողության
վարժեցնելու համար, մի Փարբիկայում, որինակ,
սահմանված է շարաթը յերեք անգամ, աշխատանքի ըն-
թացքում, 14—16 տարեկան աղջիկների համար մեկական
ժամ զրույց հասարակական գործչուհու հետ ձեռնար-
կության մեջ: Այդպիսի խմբակն ընդգրկում է 20 աղջիկ:
Այդտեղ զրույցի ձևով քննարկվում են այն հարցերը,
փորոնք չոչափում են ձեռնարկությունը կամ նրա ներքին
կյանքը, յեկնելով բոլոր ներկա յեղողներին հայտնի աշ-
խատանքից, փորը նրանք պետք է կատարեն. քննարկու-
թյան են դրվում դանդառները, ցանկությունները և
այն դժվարությունները, փորոնք հանդիպում են առան-
ձին աղջիկներ զանազան քննադատներում: Սկզբում
ընթանում է զրույցը, բացատրությունները, արված
հարցերի պատասխանները. ապա ներկա յեղողների ու-
նեցած գիտելիքերի և նրանց գործնական փորձի կա-
պակցությամբ փորձ է արվում սխտեմատիկ կերպով
պարզացնել խումբը նրա համար ամենահետաքրքրական
քննադատում: Մի ուրիշ Փարբիկայում հասարակա-
կան բանվորուհին աշխատում է այնտեղ հիմնված աշա-
կերտական արհեստանոցում: Նա հանձն առավ կենսա-
բանության բոլոր դասերը և ղեկավարում է նույնպես
աղջիկների տնային տնտեսության նախապատրաստու-
թյունը: Ապա՝ առանձնապես յեռանդուն փորձեր են
արվում ներգրավելու յերիտասարդությանը լուսավորա-
կան հիմնարկները:

Այդպես ե նկարագրում կաթոլիկների օրդանը այդ իսկ «Հասարակական բանվորուհիներին» անելիքները: Նա ամօթխածությամբ լուծական ե տալիս այդ աշխատանքի եյությունը, միայն պատահամար մի տեղում մերնիցը խոսք թուցնելով, վոր «ձեռք առած այդ բոլոր միջոցները աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացնելու արդյունքն են տալիս»: Այս՝ թուուցիկ, բայց արժեքավոր խոստովանություն ե. լրբաես-ազենատ կանանց պատգամավորությամբ բանվորուհիներին միջավայրն ուղարկելով, բուրժուազիան յեկեղեցու մասնակցությամբ վոչ միայն թուլացնում, անդամալուծում ե դասակարգային ինքնագլխակցության աճումը բանվորուհիների մեջ, վոչ միայն դասակարգային դայրույթը քաշում ե դեպի անչառ գրույցների հունը, այլև ձգտում ե շահույթների աճման անմիջական եֆեկտներ ձեռք բերել...

Վերևում մենք դադարիար տվինք ավետարանական կանանց մամուլի բնույթի մասին: Կաթոլիկական հրատարակությունները մի փոքր ուրիշ ձևի հրատարակություններ են. նրանք ավետարանականներից ավելի քիչ են զբաղվում վերացականությամբ, իսկ ավելի շատ՝ օրվա չարիք կազմող խնդիրներով, գործնական, քաղաքականության խնդիրներով: Նրանց մոտ վոճարանությունը, ինչպես ե խնդիրների շրջանը, ավելի ուսել ե գործնական ե: Նրանք ավելի ճարպիկ կերպով են կառավարում կաթոլիկության շահերը ընթացիկ օրվա սոցիալական պրոբլեմների հետ: Նրանք նաև ավելի հարձակվողներ են: Այդ բանը համապատասխանում ե կաթոլիկության ընդհանուր քաղաքականությանը, վորը կաթոլիկ աշխարհի դրեթե բոլոր յերկրներում հարձակման ե անցնում:

Պարզ ե, վոր կաթոլիկական կանանց բաղձաթիվ միություններն ընդորինակում են կաթոլիկության այդ դրոհը՝ քաղաքականության, կուլտուրայի, կենցաղի քննադատում: Հոռոմեյական պապի ենցիկլիկները «քրիստոնեյական» ամուսնության մասին, դաստիարա-

կության մասին, թուղթը ԽՍՀՄ դեմ այդ ամենը ամեն նաաչառյժ ե ամենալայն մեկնություններ ե դառնում տերտերական կանանց լրագրերի ե հանդեսների եջևրում: Գերմանական բեյխատագի ընտրությունների նախորդակին այդ հրատարակությունները կենտրոնի կաթոլիկական կուսակցության համար խուսափող եյին հանդիսանում, կոչ անելով պայքարել կենտրոնի ե նրան համացեղ բանվորական ժողովրդական կուսակցության համար: Ի միջի այլոց՝ կաթոլիկության ազդեցության մասին կանանց մեջ կարելի յե դատել թեկուղ նրանով, վոր բեյխատագի սեպտեմբերյան ընտրություններին այդ կուսակցություններին տրված ձայների 60 տոկոսը կանանց են բաժին ընկնում, ինչպես ե նրանով, վոր կենտրոնի կուսակցությունն երբուրժուական կուսակցություններից միակը (չհաշվելով ազդայնական-սոցիալիստականը): Վոր անմաս գուրս յեկավ ընտրություններից: Այդ բանը ամենանշանակալից չափով պետք ե մեքողրել կաթոլիկական կանանց կաղձակերպությունների ե նրանց մամուլի ազդեցությանը:

Տերտերական մամուլը, մասնավորապես կաթոլիկականը, հետևելով վատիկանի իրենց գերգլխի կոչին, մտավ նաև Խորհրդային Միության դեմ կաղձակերպված գրգռչության մեջ: Մյունխենի բանվորուհիների օրդան «Դի Սրբաշուքներ» («Բանվորուհի»), չարաթը մեկ անգամ ե լույս տեսնում, 80.000 տերաթով՝ այդ հարաչհրոցի չառ ցայտուն նմուշներ ե տալիս:

Ահա թե ինչպիսի ինֆորմացիա յե տալիս իր ընթերցողուհիներին կաթոլիկական այդ ժուրնալը Խորհրդային Միության վիճակի մասին (№ 15, 1930 թ.):

«Ռուսական կնոջ վիճակը վոչ մի կերպ չի կարելի համեմատել արտասահմանյան կնոջ վիճակի հետ: Նրա աշխատավարձը 38 տոկոսով ցածր ե տղամարդ բանվորի քաղցած աշխատավարձից (°°): Կանանց եմանսիպացիան հաղիվ թե 3 միլիոն մարդ ե ընդդրվում, մինչդեռ կանանց մուս 77 միլիոնը ծանր պայքար ե մղում նրա համար (°°°): Կինը վորպես կին ե մայր վոչ մի

պաշտպանությամբ չի ոգտւում խորհրդային որենադրութեան կողմից: Կարմիր զբաղանութիւնը վկայում է բարձրի սոսկալի անկման մասին, մանավանդ կին յերիտասարդութեան մեջ»:

Հաղորդելով այդ ցնցող տեղեկութիւնները, վարքադիւմ են «Հալաղանց հեղինակավոր և արժանահամատ արդարեւերից», «Բանվորութիւն» մատնում է իր անհանգստութեան դադանիքը:

«Փախա ես այն յեղրակացութեան, վոր բայլչեկիմը վոչնչացրեց կնոջ համար կարգավորված տնտեսութիւն վարելու և իր յերեխաներին դաստիարակելու ամեն մի հնարավորութիւն: Բայլչեկիմը ընտանիքը փոխարինում և մանկական ոջախներով, վորտեղ հրափրված մարդիկ են դաստիարակում յերեխաներին սրբապղծութեան և անասովածութեան վողով»: Կաթոլիկական յեկեղեցու համար դարչոկների սրբութիւնն ել անձեռնմխելի յե:

Նման ստագուէն ինֆորմացիայի նպատակը սրադ և և հասկանալի: Տերտերներն տեղում են թուրացներ, ջրնջել այն հսկայական տղավորութիւնը, վոր գործում և սահմանի մյուս կողմի բանվորութիւնների մաստաների վրա ԽՍՀՄ աշխատավոր կնոջ, ցարական Ռուսաստանի այդ ամենալրջած եյակի լիակատար, անարայման աղատագրութեան լուրը: Իրենց կեղտոտ ստով նրանք հույս ունեն մշուշով պատել իրենց համար չափաղանց սարսափելի ճշմարտութիւնը:

Յեւ իրոք—նշմարտութիւնը Խորհուրդների Միութեան մասին, այն մասին՝ թե ինչպես ճորտութիւնից աղատագրված ժողովուրդների մաստաների ստեղծադործական խանդավառութեամբ ալարտվում է սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքի կառուցումը մի յերկրում, վորտեղ վաղուց չե վոր թագավորում և յին մտրակը, տգիտութիւնը, աղքատութիւնը. նշմարտութիւնն այն աչքի ընկնող դիրքի մասին, վոր գրավեց աղատագրված խորհրդային կինը այդ մեծ կառուցման մեջ,—այդ ճշմարտութիւնն իր մեջ դինամիտ ե կրում, վորը պայթեցնում է կապիտալիզմի ամբողջութիւնները:

Ինչ արժեք ունի բուրժուազիայի խղճուկ զրպարտութիւնը, վոր իբր թե ԽՍՀՄ-ում աշխատավոր կնոջ աշխատավարձը 38 տոկոսով ցածր է բանվորների աշխատավարձից, վոր իբր թե Խորհրդային Միութեան 77 միլիոն կանայք իրավազուրկ են, կամ զրտարտութիւնը՝ կանանց աշխատանքի և մայրութեան պաշտպանութեան բացակայութեան մասին,—անպարտելի փաստերի հանդեպ:

Այնտեղ, կապիտալիստական աշխարհում, 10 միլիոնից վոչ պակաս գործազուրկ կանայք կան, չհաշվելով վոչ վոքի կողմից հաշվառման չենթարկված այն միլիոնավոր կանանց, վորոնք մինչև այժմ՝ դեռ չեն աշխատում, բայց՝ քաղցից հալածվելով, պատրաստ են վորեւե աշխատանքի դնալ: Մեզնում—աշխատավոր կանանց ղուռն ներգրավում՝ արտադրութեան մեջ (միայն 1931 թվականին 1.600.000 նոր բանվորութիւններ են ներգրավվում), կանանց աշխատանքի տեսակարար կշիռի հաստատուն աճում՝ գործադրկութեան լիակատար վերացմանը ղուղրնիթաց՝ թե՛ տղամարդկանց և թե՛ կանանց մեջ, նյութական բարեկեցութեան ընդհանուր հաստատուն ըարձրացում:

Այնտեղ, կապիտալի յերկրներում, աշխատավոր կինը դաժանագուէն չահագործման առարկա, պրոլետարիատի կենսական ընդհանուր մակարդակի իջեցման գործիք է հանդիսանում, այնտեղ նրանք—բուրժուազիայի կամքով—գուրտ են գայիս տղամարդու աշխատանքի կոնկուրենտի դերում, բանվորների աշխատավարձի վոչ ափելի բան 50—60 տոկոսն ստանալով: Մեզնում, և միայն մեզնում, հավասար աշխատանքի համար ղոյութիւն ունի հավասար հատուցում: Մեզնում, և միայն մեզնում, դադյաչի բանվորութիւնները Փարբիկաների դիտկոորներ են դառնում, բարձր դիրքեր են դրավում տնտեսական շինարարութեան մեջ:

Այնտեղ, կապիտալիստական յերկրներում կինն՝ ընդհանրապես և առաջել ևս՝ աշխատավոր կինը՝ փաստորեն իրաւագուրկ է, իսկ ուրիշ պետութիւնները

մեջ, թեկուզ «ամենալուսավորված» Գրանդիայում, նա
և՛ պաշտոնապես և իրավազուրկ: Այնտեղ թաղավո-
րում և Մուսոլինիի ամենակեղծավոր ֆորմուլան այն
մասին, թե «կիրք թաղուհի յե իր ընտանիքում» — մի
ֆորմուլա, վորի հետևում կնոջ իսկական ստրկություն-
ներն և թաղնական: Այնտեղ դեռ ամենամեծ հարգանքով
և ոգովում գերմանական նախկին կայսր Վիլհելմի
դարձվածքը, թե կնոջ դործը յեկեղեցին և, յերեսա-
ները և խոհանոցը (հռչակավոր յերեք «K» — Kirche
Kinder. Küche):

Մեզնում — կանայք՝ մեր հանրապետության կա-
ռավարչության սխտեմում, սկսած ամենաստորին
ողակներից մինչև ամենաբարձրերը, խորհուրդների,
գործկոմների անդամների և նախագահների գիրքերումն
են. կանայք՝ ղեկավար աշխատանքներում արձմիռ-
թյունների մեջ (վորոնց մեջ՝ ի դեպ և ասել, 3200000 — ից
ավելի կին կա), բանվորուհիների և գեղջկուհիների
բազմաթիվ սկզբի:

Նրանց մոտ, կապիտալիստական աշխարհում, «ա-
զատ» կնոջը քաղցն ու կարիքը քշում են դեպի գործա-
րանները, հանքահորերը, պլանտացիաները: Նրանց
որեցոր հարեցնում են հոգևոր ցքիով (վատորակ
ողիով), վորը ոգնում և հետզհետե ավելի շատ չահույթ
դուրս քաշել կապիտալիստի համար, վերադադրի վերջ-
նականապես նրան խոնարհ ստրկուհի դարձնեն: Մեղ-
նում առկա յե այն բանվորուհիների և կոլխոզուհիների
խանդավառությունն ու ստեղծագործական վաղեմի-
րությունը, վորոնք սոցիալիստական մրցման մեջ են
մտնում (մետաղագործ կանանց 44 տոկոսը, քիմիական-
ների 54 տոկոսը, մանածագործականների 57 տոկոսը,
թղթագործների 59 տոկոս ընդգրկված են նրանով),
հարվածային բրիգադներն են գնում (մետաղագործ
կանանց մեջ՝ 39 տոկոսը, քիմիկ-կանանց մեջ՝ 40
տոկ. հարվածային բրիգադների մեջ են գտնվում,
1931 թվականի մարտի 8-ի տվյալներով): Ճեղքվածք-
ների դեմը տարվող պայքարում բանվորուհիների իսկա-

կան աշխատանքային հերոսության բազմաթիվ հա-
զարավոր փաստեր կան: Արդեն կուսակցության XVI
համագումարում ընկ. Կազանովիչն իր ղեկուցման մեջ
մատնանչեց, թե «առանձնապես ուրախալի յե հանդի-
սանում այն փաստը, վոր սոցմրցումը և հարվածա-
յունյունը բանվորուհի-կանանց այն խավեր են ընդգր-
կում: Մի շարք ձեռնարկությունների մեջ, վորտեղ
առավելապես կանանց աշխատանք և կիրառվում, պատ-
գամավորուհիները և պատգամավորական ժողովները
կազմակերպող կենտրոններ են դառնում հարվածային
բրիգադներ և սոցմրցում կազմակերպելու գործում»:

Նրանք, թշնամիները, համարձակվում են կշտամ-
բել մեզ «արհամարհական վերաբերմունքի» մեջ՝ կնոջ
աշխատանքի և մայրության պաշտպանության խնդր-
ների հանդեպ: Մի՞թե այդ վրիթիթյան — ցինիզմի —
վերջին սահմանը չե: Կարիք կա՞ արդյոք թվեր առաջ
բերելու, վորոնք բնորոշում են այն մեծագույն ուշա-
դրությունը և հոգացողությունը, վորոնցով խորհրդ-
դային իշխանությունը շրջադառնում և աշխատավոր
կնոջն ու յերեսային և վորոնք մեր կրած րոյոր ոժմա-
րությունների աճման պայմանում, անչափելիորեն,
անհամեմատ ավելի բարձր են, քան այն, ինչ վոր ա-
նում և բուրժուազիան բանվորուհու և նրա յերեսային
համար:

Յեվ ահա հենց այդ ճամարտությունից, հենց այդ
համեմատությունից և վախճնում բուրժուազիան: Այդ-
տեղից էլ բղխում և նրա չարասիրտ հաջորդ խորհուրդ-
ների Միության հասցեյին, նրա անսպառ յերեսակայու-
թյունը զրպարտական հերյուրանքների մասում, այս-
տեղից՝ նաև «ինֆորմացիայի» ստությունը, վորով կե-
րակրում են իրենց բնիկացողուհիներին տերտերական
կանանց հրատարակությունները և վորը պետք և իբրե
ծուխն քող ծառայի նրա ինտերվենցիոնիստական — ցին-
ված միջամտության — միտումների և ձեռնարկումների
համար:

ԱՐԱՅԵՐ, ՎՈՐ ՊԵՏՔ Ե ՎԵՐՑՎԻ

Ներան, ով ամբողջ կյանքում աշխատում է և նվա-
տանում, կրոնը խոնարհություն և համբերություն է
ուսուցանում յերկրավոր կյանքում, մխիթարելով յերկ-
նավոր վարձատրության հույսով... Կրոնը տալիս է
և ժողովրդի համար: Կրոնը մի տեսակ հոգևոր ցլի յե,
վորի մեջ կապիտալի ստրուկներն ընկղմում են իրենց
մարդկային դեմքը, իրենց փոքրիշատե արժանավոր
կյանքի պահանջները:

Այսպես էր գրում Լենինը 1905 թվականին: Յերկ-
րագնդի հինդ վեցերորդ մասի վրա մինչև այժմ էլ
այդպես է իրականությունը: Բուրժուազիան հարեց-
նում է մասսաներին տերտերական ցլիով: Բուրժուա-
զիան, այս ամենալուսավորվածը և ամենաքաղաք-
ային վերջավոր, փոխելում է բանտերում, միանգամայն ու-
ժեղ վեր ահագին դուժարներով տուգանում է նրանց,
ովքեր հանդգնում են իրականության վրայից կրոնա-
կան ստի և դարչելի կեղծավորության ծածկույթները
չորթել:

Սրանից 500 տարի առաջ նա այրում էր խա-
րուկների վրա, այժմ նա «ավելի մարդասիրաբար» է
դորժում—այդ տարրերությունը աստիճանի մեջ է,
բայց վոչ եյության: Վորովհետև բուրժուազիան դիտե,
վոր կրոնը նրա տիրապետության նեցուկն է, կապիտա-
լիզմի՝ այժմ առանձնապես անհրաժեշտ, անթափանցա-
նա գիտե, թե «սոցիալիստական դիտակցությունը
վորքան ավելի դուրս մղի կրոնական նախապաշար-
մունքները, այնքան ավելի մոտ կլինի պրոլետարիա-
տի հաղթանակի օրը, վորն ազատում է բոլոր ճնշված
դասակարգերին նրանց ստրկությունից արդի հասա-
րակության մեջ» (Լենին):

Կար ժամանակ, յերբ սոցիալ-դեմոկրատիան, դեռ
հավատարիմ Մարքսի և Ենգելսի ավանդներին, խղում
էր իր կապերը յեկեղեցու հետ, մերկացնում էր նրան:
Այժմ սոցիալ-դեմոկրատիան Յեվրոպայի և Ամերի-
կայի բոլոր յերկրներում ներածում է բուրժուական և
հետևաբար կղերական պետության ապարատի հետ,

խնամքով և ստորաքարշուկամբ ճանապարհ և մաք-
րում հարձակվող կաթոլիկություն համար, այժմ,—
վորպեսզի չափազանց հեռու չգնանք,—սոցիալ-Ֆաշիզ-
մը իր «Փորվերտսի» չրթունքներով «պապի ծննդյան
տոնի թուղթը հայտարարում է միջադպրի խաղաղու-
թյան ամենագորեղ փաստաթուղթ», պապին ընդունում
է «իսկական դաշնակից խաղաղության համար մղվող
այն պայքարում, վոր մղում է սոցիալիստական ինտեր-
նացիոնալը»¹⁾ . այժմ սոցիալ-Ֆաշիստները ըծնում են
տերտերներին և կենտրոնի կուսակցությանը, յեկեղե-
ցուն պատկանելը հայտարարում են համատեղելի սո-
ցիալ-դեմոկրատիային պատկանելու հետ (սոցիալ-
Ֆաշիստական Ֆրակցիայի անդամների գրեթե կեսը
գերմանական ռալիստադում հարցաթերթերում հայ-
տարարեց իրեն անգամ այս կամ այն յեկեղեցու),
այժմ վերջապես սոցիալ-Ֆաշիստների «անաստված»
կաղծակերպություններն իրենք ըստ եյության հանդի-
սանում են հաշտվողականության որդաններ կրոնի
հետ:

Այս ամենը, իհարկե, հեշտացնում է կապիտալի ար-
շավանքը պրոլետարների «հոգու» վրա, մասնավորա-
պես պրոլետարական կնոջ՝ վորպես ներկայիս բանվա-
րուհու, վարպես մար կամ կնոջ, վորպես աղաքայի
պատերազմի զինվորի «հոգու» վրա: Մենք համառոտ
կերպով տեսանք, թե ինչպես է լինում այդ ամենա-
ստոր կղևատալուկների—Ֆուկուսների—ողնությամբ:
Յեվ ահա օրինաչափ հարց է ծագում—իսկ ի՞նչ-

պիսի ռեալ ուժ է ռեալ արդյունքներ ունի կրոնական
այդ հսկայական պրոպագանդան: Հեղափոխական պրո-
լետարիատն ի՞նչպես է անդրադարձնում այդ հար-
վածները: Հարվածին հարվածով պատասխանում է:

Յեթե ուշադրությամբ դիտենք վերջին շրջանի,
կապիտալիզմի հետ-պատերազմյան զարգացման յեր-
րորդ շրջանի կոիվները, կոտեններ, թե ինչպես նույն
այդ հարյուրավոր անդամ «մշակվող» պրոլետարուհին,

¹⁾ «Փորվերտս», հունվարի 10, 1931 թ.

միշտ և ամեն տեղ դեռ Հճրաթարվելով իր աստվածի-
կից, արդեն հրաթարվում է իր յերկարատև համբերու-
ղությունից և պատիվությունից, վոր նրան ներշնչում
են նրանք, ովքեր ուսուցանում էին նրան հնազանդ
լինել աստվածիկին:

Ուսցիոնալիզացիան, գործադրությունը, աղքա-
տությունը, ներգրավումն արտադրության մեջ,—այս
ամենը բերում են այն հուշարձանական սարերային
տեղաշարժերին, վոր յերկրի կեղևի տեղաշարժերի նման
են կատարվում—յերևան են գալիս յայնարեան ձեղք-
վածքներ բանվորուհու կրակական աշխարհայացքի
մեջ: Գերմանիայում վերջին տարիների ընթացքում տե-
ղի էլին ունենում բանվորուհիների բազմաթիվ կոնֆե-
րանսներ, վոր գումարում եր կոմկուստեղությունը:
այդ կոնֆերանսներում լայն աուդիտորայի առաջ յե-
լուցթով հանդես էլին դալիս հարյուրավոր բանվորու-
հիներ, վորոնցից շատերն առաջին անգամ իրենց կյան-
քում: Նրանք պատմում էլին իրենց կենցաղի մասին:
Շատ բազմաթիվ դեպքերում բանվորուհիները հազու-
դում էլին, թե ինչպես իրենք խոսում են իրենց կապերը
յեկեղեցու հետ, թե ինչպես դժվար է այդ բանը, վո-
րովհետև արթուն և տերտերը և սև ուրուրի նման պո-
տրտվում է տատանվողների շուրջը, ջանկանալով
պահպանել նրան յեկեղեցու համար,—բայց ինչպես այդ
հեռացումը յեկեղեցուց այնուամենայնիվ կատարվում է
և սովորաբար՝ դասակարգային պայքարի վերելքի շըր-
ջանում: Բայ անելով կանանց մեջ տերերների տարած
մարդահավաքի և ագիտացիայի հաղվագյուտ անակըզ-
բունը դադիր մեթոդները և նրանց միանգամայն անա-
մոթ է լիտի չարաչառությունը, վորին նյութ էլին
գարձնում ընդհանրապես բանվորների և մասնավորա-
պես բանվորուհիների չափազանց ծանր նյութական դո-
րությունը, այդ պատգամավորուհիները միաժամանակ
ցույց էլին տալիս, վոր յեկեղեցականները հեռզհետ
ավելի հաճախ էլին հանդիպում լանվորուհիների հաս-
տատուն և վճռական ընդդիմադրության: Կարելի կլի-
ներ նման վկայություններ բավական չառ առաջ բերել,

վորանք խոսում են յեկեղեցու հեղինակության անկման
մասին աշխատավոր կանանց մեջ: դրանց շարքին են
պատկանում յեկեղեցու հետ լիակատար և կանոնավոր
խոսումների բազմաթիվ փաստերը, մասնակցությունը
բազմամարդ ցույցերին և միախնդներին ընդդեմ յեկե-
ղեցու գործունեյության այս կամ այն շրջաններում,
ամենից առաջ, իհարկե, ընդդեմ յեկեղեցականների
հակախորհրդային արշավանքի, ընդդեմ դպրոցական
կղերական օրենքների և այլն, այն յերեսանների թվի
նկատելի աճումը, վորոնք դադարում են կրոնի դասերին
հաճախելուց, վորը հնարավոր է միայն ծնողների հա-
մաձանությամբ և ուրիշ շատ բան: Առանձնապես եյա-
կանն էլին, վոր բանվորուհիների նշանակալից մաս-
տաներն սկսում են հասկանալ իսկական արժեքը այն
քրիստոնեյական արձախությունների և այլ քրիստոնե-
յական կաղմակերպությունների սոցիալական դեմադո-
զիայի, վորոնք «ձախ» Փրագով աճպարարություն են
անում, վորի ծածկույթի տակ ամենախայտատակ կեր-
պով բանվոր դասակարգի շահերի դավաճանությունն
և կատարվում: Այդ իմաստով Գերմանիայում լավ ծա-
ռայություն արեց Բրյունինգի կառավարությունը, վո-
րին գլխավորում են կաթոլիկական կենտրոնը, մասնա-
վորապես ինքը՝ կանցլեր Բրյունինգը և Ադամ Շուե-
կերվայլը, վորոնք քրիստոնեյական արձալարժման ա-
մենաակնաւոր առաջնորդներն են:

Այն միևնույն բանվորուհին, վորին դադափարապես
տիրելու համար առաջ են քաշված տերտերական ստի
և գրպարտության այդ բոլոր գործիքները, վորը կանո-
նավոր կերպով յեկեղեցի յի հաճախում և դեռևս յե-
րեխաներին «սրբազան պատմության» դասերին և ու-
ղարկում, վոր ազոթում է քրիստոսի, անսեռական աշ-
խարհի և կենտրոնի առաջնորդի—տերտեր Կատարի—ա-
ռաջ,—այդ միևնույն աղետ և պատիվ բանվորուհին,
հաղթահարելով դեմադոզիայի, քարոզների և տերտե-
րական հեղինակությունների սարերը, ալտիվ պայքա-
րի յի մտնում, միանական ձակատում հեղափոխական

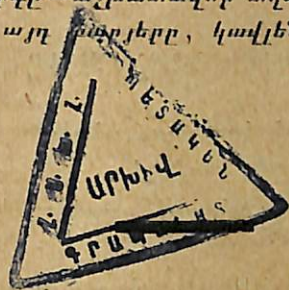
բանվորներին և բանվորուհիներին հետ միասին: 1928 և 1930 թվականներին Բուրուս տեղի ունեցած դասակարգային հակայական զոտեմարտերը, վորոնք ամիսներ տևեցին, անհնարին կլինեյին, յեթե քրիստոնեական արհմիությունների մեջ կաղմակերպված բանվորներն ու բանվորուհիները մի կողմը քաշված մնային: Անհրանարին կլինեի նաև Լոճի մանածագործների, սաքսոնական լեռնագործների և լանկաշիրյան բրդագործների պայքարը, յեթե բանվորների և բանվորուհիների մասսաները չհաղթահարեյին որեցոր իրենց պատվաստված անվտարանական «ճշմարտությունները», յեթե չյուրացնեյին կոմկուսակցությունների և հեղափոխական արհմիությունների հիմնական լոզունգները:

Սակայն, անվիճելի յե, վոր առաջիկայում դեռ խոչոր, հսկայորեն մեծ և անսահման կարևոր աշխատանք կա կատարելու՝ հզոր տարերային տեղաշարժերը կաղմակերպչորեն ամրապնդելու համար բանվոր դասակարգի մեջ, բանվորական մասսաների միասնական ճակատ կաղմակերպելու համար, ներքևից, տերտերական և սոցիալ-ֆաշիստական դեկավարության դյուլաների վրայից, աշխատավոր կանանց միլիոնավոր մասսաներին ամեն յերանդի բուրժուական աղենտուրայի թաթերից խլելու համար:

Այդ աշխատանքը փորձաքար կհանդիսանա, վորի վրա պետք է փորձվի նաև պրոլետարական հեղափոխական անաստվածության և նրա ղեկավար գլխի՝ Պրոլետարական ազատախոհների ինտերնացիոնալի ուժը սահմանի մյուս կողմում:

Փարաջավոր թե անֆարաջա թշնամու հասցրած հարվածներին Արեմուտքի հեղափոխական պրոլետարիատը կկարողանա պատասխանել ջախջախիչ հարվածներով, վճռական հարձակումով:

Բուրժուազիան աճող հեղափոխության դեմ բարյերներ է կառուցում. սոցիալ-ֆաշիզմը այդ բարյերներին վորպես նեցուկ է ծառայում: Հեղափոխական բանվոր դասակարգը—աշխատավոր տղամարդիկ և կանայք—կվերցնեն այդ բարյերը, կավլեն-կսրբեն այդ նեցուկները:

ՓԼՈՒԽՆԵՐԻ ՑԱՆԿԸ

Պապական «նվերը յերիտասարդ տնտեսուհի- ներին» նոր տարվա առթիվ	3
Աշխատավոր կիներ կապիտալի ստրկուհին և խմբակալի թնդանոթի միտը	9
Կանանց տերտերական կազմակերպություն- ները	18
Վարժմունքի մեթոդներ	32
Բարձր, վոր պետք և վերցվի	64

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0957005

ԳԻՆԵ 30 ԿՈՊ. (21/4 Մ.)

I
2768

Ի. ԷԼՎԻՆ

**ЦЕРКОВ и ТРУДЯЩАЯСЯ ЖЕНЩИНА
ЗА РУБЕЖОМ**

Դոմիդատ ՀՏՐ Արմենի
Երևան - 1982